

ΑΝΑΤΟΛΗ.

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΟΜΟΣ ΤΡΙΤΟΣ

ΕΤΟΣ Γ'.

ΕΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ

ΦΥΛ ΙΗ'.

ΔΥΟ ΗΡΩΕΣ

ΤΗΣ ΝΕΩΤΕΡΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

Υπό τὴν ἀνωτέρω ἐπιγραφὴν, τὸ ἔγκριτον περιοδικὸν τοῦ Λονδίνου Nautical Magazine [Ναυτικὴ Ἀποθήκη] ἐν τινι τῶν τελευταίων αὐτοῦ φυλλαδίων ἐδημοσίευσεν ἴδιον ἄρθρον, εἰκονίζον διὰ ζωρῶν χρωμάτων, ἐν τρεῖς βιογραφίαις δύο πρωταθλητῶν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821, τὰ κατὰ τὴν θάλασσαν μεγαλοεργήματα τῶν πατέρων ἡμῶν. Ἡ πραγματικὰ αὕτη ἀναμνήσκαι ἡμῖν ἀληθῶς, ἐν ἡμέραις ταπεινώσεως καὶ ἐξουτελισμοῦ, ἡμέρας θριάμβων καὶ κλέους· ἀλλ' ἀκριβῶς αὐτὸ τοῦτο ἐπέσειεν ἡμᾶς νὰ μεταφέρωμεν αὐτὴν εἰς τὰς στήλας μας, ὅπως χρῆσιμεύσῃ ὡς διδάγμα, ἐν τῷ μέλλοντι, εἰς τοὺς ἀξιούοντας νὰ ἰθύνωσι τὰς τύχας τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ ν' ἀντιπροσωπεύωσιν αὐτὸν ἐνώπιον τοῦ κόσμου. Τὸ ἀγγλικὸν ἄρθρον διδάσκει αὐτοῦ, ἐὰν δεκτικοὶ εἰσὶ διδαχῆς καὶ βελτιώσεως, ὅτι φημί· ζουσι τὰ ἔθνη καὶ καθιστῶσι σεβαστὰ ἐν τῷ κόσμῳ, οὐχὶ οἱ τύφῳ καὶ γραπτῷ νόμῳ κατέχοντες τὰς ἀρχὰς καὶ διὰ τίτλων κενῶν κοσμούμενοι, ἀλλ' οἱ ἐν ἔργοις καὶ θυσίαις κλειζόντες τὰ ἔθνη, εἰς ἃ ἀνήκουσι, καὶ τὸ ὄνομα αὐτῶν παραδίδοντες εἰς τὴν εὐλόγησιν

τῶν ἀνθρώπων. Ἀλλὰ συγχρόνως μετεφράσαμεν τὸ ἄρθρον τοῦτο, ὅπως δεῖξωμεν, ὅτι, ἐὰν ἡμεῖς τόσῳ συχνὰ λησμονῶμεν τὰ κατορθώματα τῆς μεγάλης γενεᾶς τοῦ 1821, οἱ Εὐρωπαῖοι, καὶ μάλιστα οἱ Ἄγγλοι, οὔτε λησμονοῦσι ταῦτα, οὔτε παύονται νὰ ἐκλέγῃσι τὸ ὑπὲρ Ἑλλήνων ἐνδιαφέρον τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου διὰ τῶν ἀναμνήσεων τῶν πρὸ ἐξήκοντα ἐτῶν κατορθωμάτων τῶν Ἑλλήνων. Τὸ ἄρθρον τοῦ πρωτίστου τῶν ναυτικῶν περιοδικῶν τῆς Ἀγγλίας, ἔχει ὡς ἔπεται:

Παντὶ Ἄγγλῳ, τυχόντι ἀνατορῆς τινὸς, εἰσὶν οἰκεία τὰ ὀνόματα τῶν ἡρώων τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. Τὰ ὀνόματα τοῦ Ἀχιλλέως καὶ τοῦ Ὀδυσσεύς εἰσὶ τὰ οἰκειότατα ἐκείνοις, οἵτινες ὅμως οὐδέποτε ἤκουσαν περὶ τῶν λαμπρῶν καὶ πολλῶ ἀθηντικωτέρων κατορθωμάτων ἀνδρῶν, ὧν ἡ ὕπαρξις ἀναμφισβήτητοι, ζῆσαντων δὲ καὶ παλαισάντων ὑπὲρ τῆς πατρίδος αὐτῶν, κατὰ τὸν ἐνεστῶτα αἰῶνα. Ἐν τῷ μακρῷ καὶ αἰματηρῷ πολέμῳ, ὃν οἱ κάτοικοι τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος ἐπολέμησαν κατὰ τῶν Τούρκων δεσποτῶν αὐτῶν, πρὸς ἀνάγκησιν τῆς ἐλευθερίας τῆς πατρίδος τῶν, αἱ ναυτικαὶ ἐκστρατείας, περιβληθεῖσαι ἀφθιτον δόξαν, παρήγαγον σπουδαϊότατα ἀποτελέσματα. Καὶ ὅμως ἡ δυτικὴ Εὐρώπη ἐ-

λάχιστα γινώσκει περί αὐτῶν, οὐδ' ἀποδίδει αὐταῖς τὸ ὄλον τῆς πραγματικῆς ἐπιρροῆς, ἢ ἡσκήσαν ἐπὶ τῆς ναυτικῆς τέχνης. Τὰ φοβερά πυρπολικά τῶν Ἑλλήνων ἐξισοῦνται σχεδὸν, ἂν μὴ ὦσιν ὑπέρτερα, πρὸς τὴν ὑφαλον τορπίλλων τῶν νεωτέρων χρόνων, ὡς ὄργανον καταστροφῆς. Πρὸ τριάκοντα καὶ πλέον ἐτῶν πρὸ τῆς ἐν Σινάπη ναυμαχίας, οἱ ναῦται τῆς Ἰδρίας καὶ τῶν Ψαρῶν ἀπέδειξαν, ὅτι ἐν πολέμῳ τὰ ξύλινα πολεμικά σκάφη δὲν ἦσαν ἀσφαλῆ. Ἐάν ὁ φόβος τῶν ἀνδρῶν καὶ ἡ καταστροφή τοῦ ὕλικου ἀποδεικνύοι τὴν καταστροφικὴν δυνάμιν τῆς πολεμικῆς τακτικῆς, αἱ ἐπιθέσεις, δι' ὧν τσοσάυτη προσεγένετο ζημία εἰς τὸν τουρκικὸν στόλον ἐν Ἐρισῶ καὶ ἐν Χίῳ, μικρὸν ἢ οὐδὲν ὑπολείπονται τῶν γενομένων ἐν Ἀμερικῇ διὰ τῶν τορπιλλῶν ὑπὸ τῶν Ἐνωτικῶν κατὰ τῶν ἀνταγωνιστῶν αὐτῶν Ἀνθενωτικῶν.

Ὁ λαὸς ὁ ἀπίστεος τὸν ζυγὸν τῶν Σουλτάνων τῆς Τουρκίας, ἀγωνισθεὶς δὲ μέχρι οὗ ἦλθον εἰς ἀρωγὴν αὐτοῦ τὰ ξένα ἔθνη, ὅπως καταστῆ ἡ Ἑλλάς Κράτος ἀνεξάρτητον, συνέκειτο ἐκ δύο διακεκριμένων φυλῶν, τῶν Ἀλβανῶν καὶ τῶν γηγενῶν Γραικῶν ἢ Ἑλλήνων. Ἐκ τῶν νήσων τοῦ ἀρχιπελάγους, αἵτινες παρέσχον πλείστους ἥρωας ναύτας ἐν τῷ ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶνι, ἡ Ἰδρία καὶ αἱ Σπέτσαι, κείμεναι παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου, κατοιοῦντο ὑπὸ Ἀλβανῶν. Ἡ Ἰδρία, συγκαταλεγμένη ἐκ μακρῶν σειρᾶς βράχων καὶ ἐλαχίστην ἔχουσα καλλιεργησίμω γῆν, κατοικεῖτο, κατὰ τὴν ἐκρηξίν τῆς ἑλληνικῆς ἐπανάστασεως, τῷ 1821, ὑπὸ εἰκοσακισχιλίων ψυχῶν. Ἀπὸ οὗτος ὁ πληθυσμὸς εὗρίσκετο ἐν τῇ πόλει, ἧς αἱ λευκαὶ οἰκίαι, ἦσαν ὑπὲρ ἀλλήλας ὠκοδομημέναι ἐν σχήματι ἀκανονίστου ἡμικυκλίου ἐπὶ τῶν ἀποτόμων πλευρῶν ὀμίσηκου, καθιστωσῶν ὀδοντωτὴν τὴν παρὰ τὴν Πελοπόννησον ἀκτὴν τῆς γῆσου. Αἰῶνα πρὸ τῆς ἐναρξέως τοῦ ἑλ-

ληνικοῦ ἀγῶνος, οἱ Τοῦρκοι Σουλτάνοι, οἵτινες ἐγορήγησαν προνόμια ἑκτακτα εἰς τοὺς ὑπηκόους τῶν ξένων δυνάμειν, τῶν ἐμπορευομένων πρὸς τὰς χώρας αὐτῶν, διείδον, ὅτι τὸ ἐμπόριον τοῦ λαοῦ αὐτῶν ἐπσχέετο μέγας ἐκ τούτου, ὅπως δὲ ἀναζωογονήσῃ τοῦτο, ἔθεντο ὑπὸ τὴν προστασίαν αὐτῶν τοὺς ἐπιχειρηματίας πλοιάρχους καὶ ἐμπόρους τῶν νήσων. Ἀποικίαι Ἀλβανῶν ἐγκατέστησαν ἐντεῦθεν ἐν Ἰδρία καὶ ἐν τῇ γειτνιαζούσῃ ἀλλὰ μικροτέρῃ νήσῳ τῶν Σπετσῶν.

Αἱ Κοινότητες αὗται καὶ οἱ Ἕλληνες κἄτοιχοι τῶν Ψαρῶν καὶ τῆς Κάστου, δύο ἐτέρων νήσων τοῦ Ἀρχιπελάγους, ἤμασαν ὑπὸ τὴν αὐτῶν παρασχεθεῖσαν αὐτοῖς προστασίαν ἐπωφεληθεῖσαι δὲ τῆς οὐδετερότητος αὐτῶν κατὰ τοὺς μακροὺς πολέμους τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, προήχθησαν εἰς εὐδαιμονίαν. Σπουδαιότατον ἐμπορικὸν ναυτικὸν κατηρτίσθη ὑπὸ τὴν ὀθωμανικὴν σημαίαν. Τὰ τοιαῦτα πλοῖα ἔπλεον εἰς μεμακρυσμένας θαλάσσας, ἐπισκεπτόμενα τὰς δυτικὰς ἀκτὰς τῆς Μεσογείου, οὔτε ἐφεξῆς περιωρίζοντο εἰς τὴν ἀκτοπλοῖαν καὶ εἰς τὸ μεταξὺ τῶν νήσων τῆς Ἀνατολῆς ἐμπόριον. Τὰ κατὰ τὸ ἔτος 1824 ἀνήκοντα εἰς Ἑλλήνας κυρίου ἐμπορικὰ πλοῖα ἠριθμοῦντο περίπου εἰς 350, ἔχοντα ἐν ὅλῳ πληρώματα τοῦλάχιστον ἐκ δωδεκακισχιλίων ἀνδρῶν. Ἡ Ἰδρία ἐκέκτητο ἀπὸ πολλοῦ τὰ πλείονα πλοῖα, καὶ ἐν τῷ ἐπελθόντι ἀγῶνι κατὰ κανόνα παρέσχε τῆς μείζονα εἰσφοράν εἰς τὴν ναυτικὴν δυνάμιν, ὡς ἐν πάσῃ εἰδικῇ περιστάσει. Ὁ ἀρχηγὸς ἢ ὀναύρχος τῆς Ἰδριακῆς μοίρας ἐθεωρεῖτο κατὰ τινὰ τρόπον ὡς ὁ ἀρχαιότατος τῶν ἀξιωματικῶν, ἢ καὶ ὡς Ἀρχιναύρχος σύμπαντος τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου ἀλλ' ἡ ἐξουσία αὐτοῦ ἦν λίαν περιωρισμένη. Ὑπεχεροῦτο, πρὶν ἢ προεῖν εἰς τι ἔργον, νὰ συμβουλευθῆ τοὺς ὑπ' αὐτὸν πλοιάρχους, οἵτινες τὸ ἐφ' ἐκρυτοῦς ἔδει νὰ συμβουλεύωνται συχναίως τὰ πληρώματα αὐτῶν. Πειθαρχία

σπανίως ὑφίστατο ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς ἀποστόλοις. Αἱ διαταγαὶ σπανίως ἐξετελοῦντο, τὰ δὲ πληρώματα τῶν πλοίων συχνὰ ἀπεποιῶντο νὰ ἐκτελέσωσι τὰ ἀντιθέμενα αὐτοῖς καθήκοντα, ἂν μὴ ἐπληρώνοντο ἐκ προκαταβολῆς. Ἐν πολλαῖς ἀληθῶς περιστάσει τὰ πλοῖα ἀνεχώρησαν καὶ ἐπέστρεψαν εἰς τοὺς λιμένας αὐτῶν, ἢ διότι εἶχε λήξει ὁ χρόνος τῆς μισθώσεως τῶν ναυτῶν, ἢ διότι οἱ ναῦται ἐπόθουν νὰ ἐπανίδωσι τὰς οἰκογενείας αὐτῶν. Αἱ δυσχέρειαι αὗται, προστιθέμεναι εἰς τὸ ἐλαττωματικὸν τῶν προμηθειῶν, δέον νὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψει, ὅτε πρόκειται νὰ ἐκτιμηθῶσι τὰ κατορθώματα τῶν ἑλληνικῶν στόλων. Ἐπίσης ἀνάγκη νὰ μὴ παρορῶνται καὶ τὰ κωλύματα, τὰ ἐκ τῆς ἐλλείψεως πειθαρχίας, δικαιολογούμενα μὲν ἀρκούτως, ἀλλὰ καὶ ἐξηγουμέντι πως τὰς ἀποτροπαίους παρεκτροπὰς, αἵτινες παρείποντο πολλῶν, τῶν ἑλληνικῶν νήσων.

Ὁ διαπρεπέστατος τῶν Ἰδριαίων ἀρχηγῶν, ἴσως δὲ καὶ ἡ εὐγενεστάτη εἰκὼν τῆς Ἑλλάδος καθ' ἅπαντα τὸν ἐπαναστατικὸν πόλεμον ὑπῆρξεν ὁ Ἀνδρέας Μιαούλης. Εἰ καὶ κατὰ τὴν ἐναρξίν τοῦ ἀγῶνος δὲν κατεῖχεν ἀνωτέραν θέσιν τῆς τοῦ πλοιάρχου μετρίου ἐμπορικοῦ σκάφους, δὲν ἐβράδυνεν ὁμως ν' ἀποκαλύψῃ τὰ προσόντα ἐξόχου ἀρχηγοῦ καὶ ἀφιλοκεροῦς πατριώτου. Ὁ Μιαούλης ἦν υἱὸς Ἀλβανοῦ ἐμπόρου, ἐγκατεστημένου ἐν τῇ νήσῳ τῆς Εὐβοίας, εἰσήλθε δ' εἰς πλοῖον ἐν τῇ τρυφερᾷ ηλικίᾳ τῶν ἑπτὰ ἐτῶν, ἀνήκον εἰς τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ κυβερνώμενον ὑπὸ τοῦ πρεσβυτέρου ἀδελφοῦ του' ἐνεμφεῦθη δὲ δεκαοκταετῆς τὴν θυγατέρα ἱερέως ἐξ Ἰδρίας, καὶ τὴν νήσον ταύτην ἐθεώρει ἑκτοτε ὡς πατρίδα του. Περὶ τὸν αὐτὸν χρόνον, διεδέχθη προσκαιρῶς τὸν ἀδελφόν του εἰς τὴν κυβέρνησιν τοῦ πικτικοῦ πλοίου μετ' οὐ πολὺ δὲ, οἰκονομήσας ἀρκετὰ χρήματα, ἠγάρασεν αὐτὸς μικρὸν τι πλοῖον. Ἀλλ' ἡ ἀγορὰ αὐτοῦ δὲν ὑπῆρξεν

ἐπιτυχῆς, διότι τὸ πλοῖον δὲν ἦτο ἀντάξιον τοῦ καταβληθέντος ποσοῦ, ἐπεσπάσατο δ' ἐντεῦθεν τὴν δυσαρέσκειαν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Ὅμως ἡ δυσαρέσκεια αὕτη δὲν διήρκεσεν ἐπὶ μακρὸν, ὁ δὲ πατήρ του προὐκατέβαλεν αὐτῷ ἐπικρῆς χρηματικὸν ποσόν, ὅπως ἐπιχειρήσῃ νέους πλοῖους, ἀποδάντας λίαν ἐπικερδαίς. Ἡρξτο τότε τοῦ σταδίου τοῦ ἐμποροπλοιάρχου, ἐν ᾧ ἰδιαζόντως κῦδοκίμησεν.

Αἱ ναυτικαὶ γνώσεις καὶ ἡ ἐξύνοια περὶ τὰς συναλλαγὰς δὲν ἀπετέλουν τὰ μόνα προσόντα, τὰ απαιτούμενα παρ' ἐμποροπλοιαρχῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ περὶ τὸ τέλος τοῦ ἡ' αἰῶνος. Ὁ πόλεμος, ὁ λυμηνόμενος τὰς πρωτίστας τῶν εὐρωπαϊκῶν δυνάμειν, τόσῳ ἐπέσπα τὴν προσοχὴν αὐτῶν, ὥστε ἡ συνήθης ἀστυνομία τῶν θαλασσῶν εἶχεν ἀμεληθῆ, ἢ δὲ πειρατεία ἐπεκράτει εὐρύτατα. Τὰ ἐμπορικὰ πλοῖα ἔπλεον συνήθως ἐξωπλισμένα, καὶ ἐνίοτε αἱ ἐπιτυχίαι τῶν πλοῶν ἀφείλοντο εἰς σκληρὰς μάχας, οὐχ ἥτοι ἢ εἰς τὸν ἐπιμελῆ πλοῦν καὶ τὴν πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ ἐμπορίου συμμόρφωσιν. Ὁ Μιαούλης, διευθύνων μικρὸν πλοῖον, κατεδιώχθη ποτὲ ὑπὸ πειρατικοῦ βρικίου. Πλησιάζαντος αὐτοῦ πρὸς τὴν ἀκτὴν, οἱ ναῦται, φοβηθέντες ἐφυγον, καὶ ἀφήκεν αὐτὸν μόνον μετὰ τῶν δύο νεωτέρων ἀδελφῶν του. Εἰς τούτους ἐγχειρίσας ὁ Μιαούλης τὰ ἐν τῷ πλοίῳ χρήματα, ἀπήτησε νὰκολουθήσῃ τοὺς ἐτέρους τοῦ πληρώματος, ἔμεινε δὲ μόνος ἐν τῷ πλοίῳ, ἀλωθέντι ὑπὸ τῶν πειρατῶν, οἵτινες δείραντες αὐτὸν ἀνηλεῶς, ἀπεβίβασαν εἰς τὴν ἀκτὴν, ὅπως φροντίσῃ περὶ τῆς ἐξαγορᾶς τῆς ἰδιοκτησίας του. Ὡς ἐκ τῆς καταστάσεως ἐν ᾗ διετέλει καὶ τῆς ἀδυναμίας νὰ περιπατήσῃ, ἔρπων μετέβη εἰς γειτνιακὸν χωρίον, ἐνθα, ἔνεκα τοῦ φόβου τῶν πειρατῶν, ἔτυχε μείζονος τῆς δεούσης συνδρομῆς. Ἀπελθόντων τῶν πειρατῶν, ὁ Μιαούλης ἐπανεκτήσατο τὸ πλοῖον αὐτοῦ καὶ ἐπανήλθεν εἰς Ἰδριαν. Μετὰ τοῦτο ἐπεχείρησε καὶ ἄλλους πλοῖους, ὧν τινες ἀπέ-

ἔπασαν καταστρεπτικοί, ἀλλ' ἐπὶ τέλει τὸ ἰσοζύγιον τῆς τύχης ἔκλινεν ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ ἐδημιούργησεν οὕτως ἀνετον ἀνεξαρτησίαν, γενόμενος ἰδιοκτητῆς καὶ κυβερνήτης συνάμα μεγάλου πλοίου. Διὰ τοῦ πλοίου τούτου κατώρθωσε νὰ ποικύσῃ γαλλικὸν βρίκιον, προσβαλὼν αὐτόν. Ἀπαξ κατὰ τὸ στάδιον αὐτοῦ, συνελήθη αἰχμάλωτος ἐπὶ τῇ ὑπονοίᾳ ἴσως πειρατείας, ἢ διαπάσεως ἀποκλεισμοῦ, ὑπὸ τοῦ Νέλσωνος, ὅστις, θελθθεὶς ἐκ τῶν παρρησιαστικῶν τρόπων του, ἀπέλευσεν αὐτόν. Ὁ Μιαούλης ἐξεμύνητο ἐπὶ τῇ συναντήσει ταύτη καὶ συχνάκις μετὰ παρέλευσιν ἑτῶν ὠμίλει περὶ αὐτῆς. Ἔτι τινὰ πρὶν ἢ ἐκρηγῆ ἡ ἑλληνικὴ ἐπανάστασις, ἀπεχώρησε τοῦ ναυτικοῦ βίου καὶ ἔζη ἀνέτως ἐν Ἰδραῖ. Τῶν Ἰδραίων ἀπορασιζάντων ν' ἀναρρίψωσι τὸν κῦθον μετὰ τῶν ἐν τῇ Στερεᾷ συμπατριωτῶν αὐτῶν καὶ τῶν τοῦ Ἀρχιπελάγους, αἱ διάφοροι μοῖραι τῶν πλοίων των συννώθησαν καὶ ἀπερσιόθη ἢ κατὰ τοῦ τουρκικοῦ στόλου ἐνέργεια. Ὁ Μιαούλης τὸ κατ' ἀρχὰς διηύθυνε τινὰ τῶν πλοίων τῆς ὑδραϊκῆς μοίρας, ἀλλὰ ταχέως ἔλαβε τὴν ἄρχηγίαν τῶν συμπατριωτῶν του ἀν' οὕτω δυνάμεθα νὰ καλέσωμεν τὴν ἀρχὴν ταύτην. Πρώτην ὑπηρεσίαν παρέσχον τὰ πλοῖα τοῦ Μιαούλη, πολιορκήσαντα τὰς Πάτρας, καὶ παρὰ τὰς ἀκτὰς τῆς Ἡπείρου ἐπιτηρήσαντα τὸν ὀθωμανικὸν στόλον. Τὸ δεύτερον ἔτος τοῦ πολέμου προέστατο ὁ Μιαούλης τοῦ στόλου, ἐὰν στόλος δέδοται καταλλήλως νὰ κληθῆ ἄθροισμα πλοίων, πολλῶν μὲν τὸν ἀριθμὸν, ἀλλ' ἀνηκόντων εἰς τὰς διαφόρους νήσους· προέστατο δὲ τοῦ στόλου, τοῦ κατενεχόντος φοβεράς καταστροφῆς κατὰ τοῦ ὑπὸ τὸν Κεπετὰν πασιᾶν ὀθωμανικοῦ στόλου, τοῦ εὐρεθέντος ἐν Χίῳ κατὰ τὴν τραγικὴν τιμωρίαν αὐτῆς. Εἰ καὶ τὰ πλοῖα τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου ἦσαν σχεδὸν ἀποκλειστικῶς ἐμπορικὰ ταχύπλοα, δὲν ἦσαν ὅμως καὶ ἐκ τούτου καταφρονητέα. Πρὸ ἐξήκοιτα ἐτῶν, τὰ πλοῖα ταῦ

ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ δὲν διέφερον μεγάλως κατὰ τὸ σχῆμα ἢ τὴν κατασκευὴν τῶν πολεμικῶν πλοίων· αἱ διαφοραὶ μάλιστα τῶν μικρῶν πλοίων ἦσαν ἀσήμαντοι, καὶ τὸ ὄλον τῶν ἑλληνικῶν ἀποσιάλων συνέκειτο ἐκ πλοίων οὐχὶ μειζόνων τῶν πεντακοσίων τόνων, ἐκ βρικίων, καὶ μικρῶν κορβετῶν. Τὰ ἐμπορικὰ πλοῖα, κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, μάλιστα ἐν ταῖς θαλάσσαις, ἐνθα ἐπεκράτει ἡ πειρατεία, ὡς συνέβαινε ἐν Ἀνατολῇ, ἔτι δὲ καὶ μέχρι περιόδου προσφάτου τῆς μνήμης, ἦσαν κατὰ κανόνα ὠπλισμένα καὶ εἶχον πολυπληθῆ πληρώματα ἡσκημένα εἰς τὴν χρῆσιν τῶν ὄπλων αὐτῶν, ἐνθ' αὐτὰ γυμνάσια τοῦ πυροβολικοῦ, ὡς ἔχουσι σήμερον, ἤκιστα ἦσαν γνωστὰ ἐν τοῖς πολεμικοῖς πλοίοις.

Αἱ δυσχερεῖαι ναυάρχου, ἐν τῇ θέσει διετέλει ὁ Μιαούλης, ἦσαν μονοῦ ἀνυπέροβητοι. Ἡναγκάζετο ἐνίοτε νὰ βλέπῃ τὰ ἄριστα τῶν σχεδίων αὐτοῦ ἀποτυγχάνοντα, ἕνεκα τῆς πείσμονος ἀποποιήσεως τῶν ὑπ' αὐτὸν ὅπως ὑπικούωσιν εἰς τὰς διαταγὰς του. Ἐν γένει δ' ἐπεβάλλετο μᾶλλον διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ παραδείγματος ἢ διὰ τῆς τιμωρίας. Παρέστη ποτὲ ἡ ἀνάγκη νὰ ἐκπλεύσῃ τὸ πλοῖον αὐτοῦ, ἀλλὰ τὸ πλήρωμα ἤρνετο νὰ ἐπιβιβασθῆ. Ὁ Μιαούλης, χωλὸς ὢν καὶ πάσχων ἐξ ἀρθρίτιδος, διέταξε νὰ τὸν κομίσωσιν ἐπὶ τῆς κλίνης κατακειμένον διὰ τῶν ὁδῶν εἰς τὸ πλοῖόν του. Τὸ στρατήγημα ἐπέτυχεν, οἱ ἄνδρες αὐτοῦ ἐπίσθησαν νὰ τὸν ἀκολουθήσωσι, καὶ ὁ στόλος ἐξέπλευσε. Κατὰ τὸ στάδιον αὐτοῦ, ὡς πατριώτου ναυάρχου, ἐγένετο περικλεῆς μᾶλλον διὰ τῆς ἀπτώτου μετριοφροσύνης του, διὰ τῆς χρηστότητος, καὶ τῆς δεξιᾶς διαυθύνσεως τῶν τε πλοίων καὶ τῶν ἀνδρῶν, ἢ δι' ἐκτάκτων κατορθωμάτων ἐξόχου ἀνδρίας, οἷα κατέστησαν ἐνδοξον τὸν συνέταιρον αὐτοῦ, τὸν Κανάρην. Ὡς παράδειγμα τῆς μεγαλοψυχίας αὐτοῦ δύναται νὰ παραθεθῆ ἢ παρὰ τὸν Ἀ-

θωνα διαγωγή του. Πραπλέοντα τὸ Ἅγιον Ὅρος μετὰ μοίρας ἐξ βρικίων, ἐπλησίασεν αὐτὸν, ἀκινητοῦντα ὑπὸ τὴν στερεάν, τουρκικὸς στόλος, συγκείμενος ἐκ πέντε φρεγατῶν καὶ τεσσάρων κανονιοφόρων, φερόμενος δὲ ὑπὸ οὐρίου ἀνέμου. Ὁ Μιαούλης δὲν ἐδίστασε νὰ παραταχθῆ τολμηρῶς κατὰ τοῦ φοβεροῦ ἐχθροῦ· ἐναυμάχησε δ' ἐπὶ τρεῖς καὶ ἡμίσειαν ὥρας ἐν ἀφισταμένη παρατάξει, διότι οἱ Τούρκοι δὲν ἐχώρησαν ἐγγύτερον ἀντηλλάγησαν κατὰ τὴν ναυμαχίαν χιλιάδες τινὲς βολῶν. Οἱ Ἕλληνες ἐπὶ τέλει ἔτυχον οὐρίου ἀνέμου, δίσπασαν τὴν γραμμὴν τῶν Τούρκων, καὶ ἀπῆλθον ἀπολέσαντες μόνον ὀκτὼ ἄνδρας. Ἐν μιᾷ τῶν πολλῶν ναυμαχιῶν, αἵτινες συνεκρότηθησαν παρὰ τὴν Ἀλικαρνασσὸν, εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς μικρᾶς Ἀσίας, συναριθμεῖται καὶ ἡ ἐξῆς ἰσχυρὸς τουρκικὸς στόλος ἦρε τὰς ἀγκύρας, ὕπως πλεύσῃ εἰς Σάμον. Ὁ Μιαούλης, διοικῶν δώδεκα βρίκια, κατελήθη ὑπὸ γαλήνης καὶ ἐκινδύνευε νὰ ἠττηθῆ ὑπὸ ἐχθρικῆς δυνάμεως ὑπερέτερης, ἀλλ' οὐριος ἀνεμος ἐπλήρωσε τὰ ἰστία τῶν πλοίων αὐτοῦ, διηύθυνε δ' αὐτὰ μετὰ τόσης δεξιότητος, ὥστε ἐτραπῆ ἐπὶ τὴν ἐπίθεσιν. Δύο ὑδραϊκὰ πυρπολικά προσεκολλήθησαν εἰς τὴν φρεγάταν, ἧς ἐπιβίαινε ὁ κυβερνήτης τῆς τυνησιακῆς μοίρας, καὶ κατέστρεψαν αὐτήν, ἀπολεσθέντος καὶ τοῦ ἐξ 600 σχεδὸν ἀνδρῶν πληρώματος τῆς. Τουρκικὴ κορβέτα κατεστράφη κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. Οὕτως ἠναγκάσθη ὁ τουρκικὸς στόλος νὰ ἐπανελάθῃ εἰς τὸν λιμένα, ἀπ' οὗ ἀνήχθη. Καὶ ἄλλαι δὲ ναυμαχίαι συνήθησαν, καθ' ἃς ὁ Μιαούλης, ἀν' μὴ ἠδύνατο νὰ καταγάγῃ ὀριστικὴν νίκην, τοῦλάχιστον παρεκώλυε τὸν ἐχθρὸν καὶ ἀπέφυγε τὴν ἧτταν. Ὁ Μιαούλης κατενόει ἐντελῶς τὴν προμερὰν δύναμιν τῶν πυρπολικῶν αὐτοῦ, καὶ συχνὰ ἐπωφελήθη αὐτῆς. Ἐβῶθεν τῆς Μεθώνης, ἐν Πελοποννήσῳ, ἀπέστειλεν ἐξ πυρπολικῶν κατὰ τῆς αἰγυπτιακῆς μοίρας τοῦ Ἰβραήμ, μεγάλη

τις φρεγάτα δὲ, τρεῖς κανονιοφόροι, καὶ ἑπτὰ μεταγωγικὰ πλοῖα κατεστράφησαν. Τόσην ὁ Μιαούλης ἐμπιστοσύνην εἶχεν ἐμπνεύσει τοῖς συμπατριώταις αὐτοῦ, ὥστε τριάνοντα μόνον ἔχων πλοῖα, ἀντιμετώπισε τουρκικὸν στόλον ἐξ ἐξήκοντα, παρὰ τὸ Μεσολόγγιον· καίτοι δὲ, ὡς ἤκιστα ἠδύνατο νὰ προσδοκᾶται, δὲν ὑπῆρξεν εὐτυχῆς, ἀπωθήθη μᾶλλον ἢ ἠτήθη. Ὁ τουρκικὸς στόλος, ἐνωθεὶς ἤδη μετὰ τῆς ὅλης δυνάμεως τοῦ αἰγυπτιακοῦ, κατέστη ἰσχυρότατος, βελτιωθείς δὲ μεγάλως ἐν τῷ ὀργανισμῷ καὶ κατὰ τὴν πειθαρχίαν ἐκ τῶν διδαγμάτων τῶν συμφορῶν αὐτοῦ, ἀπέναντι ἐχθροῦ τόσῳ ἀτελοῦς συνοχῆς, οἷοι οἱ ἀπόστολοι τῶν ἑλληνικῶν νήσων, ἠλπίζετο ὅτι ἐφεξῆς θὰ ἀντετάσσετο αὐτοῖς ἐπιτυχῶς. Ἡ εἰσβολὴ τοῦ Ἰβραήμ εἰς τὴν Πελοπόννησον, εἰ καὶ παρενεβλήθησαν αὐτῇ δυσκολίαι, δὲν παρεκωλύθη ἐπὶ τέλει· ἀλλ' ὅμως τιμᾷ μεγάλως τοῦ Ἕλληνα ναύτα καὶ ἰδίως τὸν Μιαούλην, ὅτι μέχρι τοῦ ἔκτου ἔτους τῆς ἐπαναστάσεως τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα ἐπραζαν πλέον τι ἢ νάνθξωιν ἐν ἀγῶνι πρὸς φοβεροὺς ἀγωνιστάς.

Ὁ Μιαούλης ἐξεῖχε κυρίως διὰ τῆς ἐμμόνου ἀρετῆς, ἢ διαγινώσκου ἐν τῷ χαρακτῆρι συνετοῦ καὶ ἀκραδάντου ἀρχηγοῦ. Ὁ συναγωνιστῆς αὐτοῦ Κανάρης, Ἕλληνας, καταγόμενος ἐκ τῆς νήσου τῶν Ψαρῶν, ἐπεδείξατο ἐν τισὶ περιστάσεσι μέγιστον ἠρωϊσμὸν, οὕτινος δὲν μνημονεύεται ἴσως ἐφάμιλλος ἐν τοῖς χρονικοῖς τῶν ναυτικῶν πολέμων. Εἰς τὸν Κανάρην ἀπεδόθη ὁ τίτλος τοῦ ἥρωος τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως. Πολλῶ νεώτερος τοῦ ὑδραίου Μιαούλη, διαρκοῦντος τοῦ ἀγῶνος δὲν ἀνῆλθεν εἰς τὴν πράγματι ἀνωτάτην ἀρχηγίαν, τὰ κυριώτερα δὲ τῶν κατορθωμάτων του συνετελέσθησαν καθ' ὃν χρόνον ὑπῆρτε ὡς ἀπλοῦς πλοίαρχος ἐν τῇ μοίρᾳ τῶν Ψαρῶν.

Μετὰ τὴν δῆλωσιν τῆς Χίου ὁ Μιαούλης συνεκρότησεν ἄκριτον ναυμαχίαν πρὸς τὸν

τουρκικὸν στόλον, μεθ' ἣν ἐπέστρεψεν εἰς Φαρά. Ὁ ὑπὸ τὸν Καπετὰν πασάν στόλος ἦν ἠγκυροβολημένος μεταξὺ τῆς Χίου καὶ τῆς Ἀσίας, ὅπως τελέσει τὰς ἐορτὰς τοῦ Βαϊράμίου. Δύο ἑλληνικὰ πλοῖα εἰσῆλθον εἰς τὸ ἀγκυροβολεῖον περὶ τὸ λυκόρω, πλείοντα ἐν τῷ μέσῳ τοῦ στόλου τοῦ πασσᾶ· τὸ ἐν διηυθύνθη πρὸς τὴν ναυαρχίδα, φέουσαν ὀγδοήκοντα πυροβόλα, τὸ δ' ἕτερον πρὸς πλοῖον 7½ πυροβόλων, ἀμφοτέρω φωταγωγημένα ξενεκα τῆς ἐορτῆς διὰ κεχρωματισμένων φώτων ἐπὶ τῶν κεραίων αὐτῶν. Τὸ ἐν τῶν εἰσελθόντων πλοίων ἐκυβερνᾶτο ὑπὸ τοῦ Κανάρη, τὸ δ' ἕτερον ὑπὸ Ἰδραίου τινός. Ὁ Κανάρης κατηύθυνε τὸν δόλωνα αὐτοῦ εἰς ἀνεωγμένην θυρίδα καὶ προσεκολλήθη κατὰ τὸ δυνατόν καλῶς εἰς τὸ πλοῖον τῶν 80 πυροβόλων, οὕτως ὥστε αἱ φλόγες τῆς εὐφλέκτου ὕλης νὰ φέρονται πρὸς αὐτὸ ὑπὸ τοῦ ἀνέμου. Τοῦ πληρώματος αὐτοῦ τεθέντος ἐν λέμβῳ παρὰ τὴν πρύμνην, ἐτοίμῳ πρὸς ἀπόπλου, ἔθετο διὰ τῆς ἰδίης αὐτοῦ χειρὸς τὸ πῦρ, εἰσῆλθεν εἰς τὴν λέμβον καὶ αὐτὸς ἐφυγεν, ἐν ᾧ αἱ φλόγες εἶχον μεταδοθῆ εἰς τὸ κατὰστρωμα τοῦ πλοίου. Ὁ Ἰδραῖος πυρπολητής, προσεκόλλησε τὸ πυρπολικὸν αὐτοῦ εἰς τὸ ἕτερον πολεμικὸν πλοῖον τῆς γραμμῆς, ἔθετο δὲ καὶ πῦρ εἰς αὐτὸ, ἀλλ' αἱ φλόγες κατεσβέσθησαν ἐγκλίρως. Οἱ δύο πλοίαρχοι καὶ τὰ πληρώματα κῦτῶν, τριάκοντα ἐν ὄλῳ ἄνδρες, διῆλθον τὸν ἐχθρικὸν στόλον καὶ ἐσώθησαν μηδὲν παθόντες. Ἐπερὶ δὲ μεθ' ἑαυτῶν βαρέλιον πυρίτιδος, ἔχοντες ἀπόφασιν ν' ἀνατιναχθῶσιν εἰς τὸν ἀέρα μᾶλλον ἢ νὰ παραδοθῶσιν. Ἐκτὸς τοῦ Καπετὰν πασσᾶ καὶ τοῦ ἐπιτελείου του, εὐρίσκοντο ἐν τῇ ναυαρχίδι καὶ ἀξιωματικοὶ ἐκ τῶν ἄλλων πλοίων καὶ στρατός, πάντες μετὰ τοῦ πληρώματος ἀνερχόμενοι εἰς 2,236 ἄνδρας. Αἱ φλόγες μετεδόθησαν ἀκαριαίως εἰς τὸ πλοῖον, ὅπερ ἐκαίετο ἐπὶ τρία τέταρτα τῆς ὥρας· μετὰ τοῦτο ἐπῆλθεν ἐκρηξίς μετὰ

φοβεροῦ κρότου. Ἐκ τῶν ἐν τῷ πλοίῳ, μόνον 180 διασώθησαν, αὐτοὶ δ' ὁ Καπετὰν πασσᾶς ἐπληρώθη θανατηφόρως, καταπεσόντος ἱστοῦ, καθ' ἣν στιγμὴν κατώρθωσε νὰ ἐπιβῆ λέμβου.

Ὁ νέος Τοῦρκος ναύαρχος, ὀλίγους μῆνας βραδύτερον, ἠγκυροβόλει μεταξὺ Τένεδου καὶ Τρωάδος, παρὰ τὸν ὄρμον τῶν Βεσικίων, περὶ ὧν τοσοῦτος ἐγένετο λόγος κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη. Δύο πλοῖα τῆς γραμμῆς, ἀποκεχωρισμένα τοῦ λοιποῦ στόλου, εὐρίσκοντο πρὸς τὸ μέρος, ὁπόθεν ἔπνεεν ὁ ἀνεμος· δύο πυρπολικά, ἀποπλεύσαντα ἐκ Ψαρῶν, εἶχον φθάσει τὴν ἐσπέραν τῆς ἐπομένης, εἰς Τένεδον. Τούτων τὸ μὲν ἐν ἐκυβέρνα ὁ Κανάρης, τὸ δ' ἕτερον Ἰδραῖός τις. Τὸ τοῦ Ἰδραίου κατηυθύνθη πρὸς τὴν ναυαρχίδα, ἀλλ' αὐτὴ ἀποκόψασα τοὺς κάλω κατώρθωσε νὰ σωθῆ. Τὸ ὑπὸ τοῦ Κανάρη ὅμως προσβλήθην, ὑπῆρξεν ἥττον εὐτυχές, τῶν ὑπολογισμῶν τοῦ πυρπολικοῦ γενομένων μετὰ πολλῆς ἀκριβοῦς. Μεταδοθέντος εἰς αὐτὸ τοῦ πυρός, ἐντὸς ἡμισείας ὥρας, ἀνετινάχθη εἰς τὸν ἀέρα μετὰ 1600 ἀνδρῶν, ἀποτελούντων τὸ πλῆρωμα αὐτοῦ, ἐξ ὧν δὲν ἐσώθησαν πλείονες τῶν τεσσάρων ἢ πέντε. Μετὰ τὸ τολμηρὸν τοῦτο κατώρθωμα, οἱ συμπατριῶται τοῦ Κανάρη, οἵτινες ἔως τότε δὲν ἀπέδιδον αὐτῷ τιμὰς ἐξαιρετικάς, τὸν ὑπεδέχοντο μετ' ἐνθουσιασμοῦ, ὅπου ἂν παρίστατο. Διὰ μόνης τῆς χειρὸς αὐτοῦ, οὕτως εἰπεῖν, ἐν μιᾷ ἐκστρατεῖᾳ κατεστράφησαν δύο πλοῖα τῆς γραμμῆς μετὰ τρισχιλίων περίπου ἐχθρῶν. Μετὰ δύο ἔτη, παρὰ τὴν ἀκτὴν τῆς Ἑλλάσσορος Ἀσίας, παρὰ τὸ ἀκρωτήριο Τροκίλειον, δύο πυρπολικά, τὸ ἐν ὑδραϊκόν, τὸ δ' ἕτερον κυβερνώμενον ὑπὸ τοῦ Κανάρη, προσέβαλον μεγάλην τουρκικὴν φρεγάταν, φέρουσαν 5½ πυροβόλα καὶ πλῆρωμα 600 ἀνδρῶν. Τὸ ὑ-

δραϊκὸν ἀπέτυχεν, ἀλλ' ἡ φρεγάτα δὲν ἐσώθη. Ὁ Κανάρης προσεκόλλησεν αὐτῇ τὸ πυρπολικὸν τοῦ τόσῳ ἀποτελεσματικῶς, ὥστε, ἐνῶ ὁ Τοῦρκος πλοίαρχος ἐπειράθη νὰ ρίψῃ αὐτὴν ἐξω, τὸ πῦρ μετεδόθη εἰς τὴν φρεγάταν, ἀνατιναχθεῖσαν εἰς τὸν ἀέρα. Τὸ πλήρωμά της ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ τινες τῶν ἀνδρῶν ἐσώθησαν, ἀλλὰ πολλοὶ τούτων ἠχμαλωτίσθησαν ὑπὸ τῶν ἑλληνικῶν λέμβων καὶ τῆς παραπλευούσης μικρᾶς γολέττας. Κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ 1825, ὁ Κανάρης, ὅστις ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ δὲν ἔτυχεν εὐκαιρίας νὰ προσενέγκῃ καὶ ἄλλην τινα ἐξοχὸν ὑπηρεσίαν εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς πατριδος του, συνέλαβε τὸ παράβολον σχέδιον νὰ καταστρέψῃ τοὺς ἐξοπλισμοὺς τοῦ Μεχμέτ Ἀλῆ, ἐν αὐτῷ τῷ λιμένι τῆς Ἀλεξανδρείας, ὁπόθεν ἐξέπλευσεν ὁ ὑπὸ τὸν Ἰβραήμ μέγας στόλος κατὰ τῆς Πελοποννήσου. Τὸ πυρπολικὸν τοῦ Κανάρη μετὰ δύο ἄλλων, ὑπὸ τὴν συνοδίαν μιᾶς κορβέττας καὶ ἐνὸς βρικίου, ἐπλησίασε τὸν λιμένα. Ἐν πλῆρει φωτὶ τῆς ἡμέρας, τῇ τρίτῃ ὥρᾳ μετὰ μεσημβρίαν, ὁ Κανάρης καὶ οἱ σύντροφοί του εἰσῆλθον τολμηρῶς ὑπὸ ξένην σημαίαν εἰς αὐτὸν, αἰχμαλωτίσαντες καθ' ὁδὸν τὸν λιμενάρχην, ἐρχόμενον εἰς ἐπίσκεψιν τῶν πλοίων. Τότε ὁ ἀτρόμητος Ἕλλην διηύθυνε τὸ πυρπολικὸν τοῦ πρὸς φρεγάτας, ἠγκυροβολημένας ὑπὸ τὰ παράθυρα τῶν ἀνακτόρων. Εὐτυχῶς δι' αὐτὰς, αἰφνιδίᾳ πνοῇ ἀνέμου κατέστησεν αὐτῷ ἀδύνατον νὰ τὰς πλησιάσῃ, καὶ τὸ πυρπολικὸν ἐκάη, ἄνευ ἀποτελέσματος, ἀπωθούμενον ὑπὸ τοῦ ἀνέμου. Ὁ Κανάρης ὅμως, διαφυγὼν ἐν τῷ μέσῳ βροχῆς σφαιρῶν, ἐπέβη τῆς παραπλευούσης ἐκτὸς τοῦ λιμένος κορβέττας. Ἐν τῶν τελευταίων κατορθωμάτων αὐτοῦ, καίτοι ἥττον εὐτυχές ὡς πρὸς τὸ ἀποτελέσμα, ἐξετελέσθη μετὰ τῆς αὐτῆς τόλμης ὡς πάνθ' ὅσα διέπραξε,

κατὰ τὸ ἐκπληκτικῶς ριψοκίνδυνον αὐτοῦ στάδιον. Ἑλληνικὸς στόλος, συγκεῖμενος ἐκ τριάκοντα τριῶν πλοίων καὶ πέντε πυρπολικῶν, συνηντήθη πρὸς τουρκικὸν, ἀποτελούμενον ἐκ δύο δικρότων, εἰκοσιεπτὰ φρεγατῶν καὶ κορβετῶν καὶ ἑπτὰ βρικίων. Ὁ τουρκικὸς στόλος ἐπειράθη νὰ διακόψῃ τὴν συκοινωνίαν τινῶν τῶν ἑλληνικῶν πλοίων, κεχωρισμένων τοῦ κυρίου σώματος, ἀλλ' ἀνέμου πνεύσαντος, παρετάχθησαν πάντα τὰ πλοῖα ἐν γραμμῇ καὶ παρεσκευάζοντο νὰ ναυμαχήσωσι. Δοθέντος τοῦ σημείου τῆς προσβολῆς εἰς τὰ πυρπολικά, μόνος ὁ Κανάρης ὑπήκουσε, καὶ προεχώρησεν ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐχθρῶν, προσβαλλόμενος ὑπὸ τῶν πυρῶν ἀπάσης τῆς γραμμῆς. Εἶχε σχεδὸν προσκολληθῆ εἰς μίαν τῶν φρεγατῶν, ὅτε τὸ πλοῖον αὐτοῦ, δις κτυπηθὲν, ἤρξατο νὰ βυθίζεται. Ἦναψε τότε τὴν θουαλλίδα καὶ ἐπέβη τῆς λέμβου του. Ἀλλ' ἐξεπέμφοθησαν κατ' αὐτοῦ δύο τουρκικαὶ λέμβοι, ὅπως τὸν συλλάβωσι, πρὶν ἢ κατορθῶσιν νὰ φθάσῃ εἰς πλοῖόν τι τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου. Ἡ μία τῶν λέμβων τούτων ἀνετινάχθη εἰς τὸν ἀέρα, ἐκ τῆς ἐκρηξίως τοῦ πυρπολικοῦ· μεταξὺ τῆς ἄλλης πλησιασάσης καὶ τοῦ πληρώματος τῆς ἐαυτοῦ ἤρξατο ἀγῶν ἀπελπίς, καθ' ὃν καὶ ὁ Κανάρης ἐπληρώθη τὴν κεφαλὴν καὶ τὸν βραχίονα καὶ τρεῖς τοῦ πληρώματος του ἐφονεύθησαν· οὐχ ἥττον, ἀποκρούσας τὸν ἀνταγωνιστὴν αὐτοῦ, ἐξέφυγε. Μόλις δὲ θεραπευθεὶς, ἐπέβη αὐθις πυρπολικοῦ καὶ ἔπλευσεν εἰς ἀναζήτησιν τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου.

Ἄπορον ὄντως καὶ παράδοξον, πῶς οὐδὲν γεννώσιν ἐνδιαφέρον αἱ σπουδαῖαι ἐκστρατεῖαι τοῦ πολέμου τῆς ἑλληνικῆς ἐκκαστάσεως, καὶ ἡ ἀτελής ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ γνώσις περὶ τοῦ σταδίου τῶν δύο διακεκριμένων ναυτῶν, ὧν τὰ ὀνόματα μνημονεύομεν, σήμερον. Τὴν καρτερίαν, τὴν ἰσχύιν, τὴν σύνεσιν καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ Μικαούλη οὐδεὶς τῶν ἀρχαίων ἢ

συγχρόνων ναυτικών υπερέβη. Είς εκπληξιν ὄντως φέσει πῶς, δι' ὧν διέθετεν ἀνεπαρκῶν μέσων, ἠδυνήθη νὰ προκλήῃ ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον τὴν ὅλην δύναμιν τῆς τουρκικῆς αυτοκρατορίας. Τὰ κατ' ἐπανάληψιν κατορθώματα ἐξόχου γενναϊότητος καθιστῶσι τὸν βίον τοῦ Κανάρη περιφανέστερον τοῦ βίου οἰουδήποτε ναυτικοῦ ἀνδρὸς, ἴσως οἰουδήποτε ἔθνους. Πολλὰ μεμνημέναι πολεμικαὶ πράξεις ἀμιλλῶνται πρὸς τ' ἀνδρογαθήματα τοῦ Κανάρη, καθ' ἕκαστον λαμβανόμεναι· ἀλλὰ τίνι ἄλλῳ δύνανται ν' ἀποδοθῇ ἡ ἐκτέλεσις τόσων πολλῶν κατορθωμάτων ἄκρας τόλμης; Οἱ ἥρωες τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος δὲν φοβούνται τὴν σύγκρισιν πρὸς τοὺς ἥρωας τῶν ἀρχαίων χρόνων.

ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΑΛΠΕΩΝ.

Ὁ περιηγούμενος εἰς τὰς Ἀλπεῖς, ἀκούει πολλάκις παραδόξους ἱστορίας μαγισσῶν, πνευμάτων, πυγμαίων, υπερφυσικῶν ζώων, πάντη διαφόρων τῶν ὑπὸ τῆς μυθολογίας ἢ δαιμονολογίας ἀρχαίων καὶ νεωτέρων ἔθνων ἐξιστορουμένων. Αἱ ἱστορίαι αὗται εἶναι μυθολογικὴ εἰδικὴ τῶν Ἀλπεων. Τοιαύτας ἱστορίας ἀκούει τις ἰδίως ἐν Ὁβερλανδ τῆς Ἑλβετίας καὶ ταύτας συνέγραψεν οἱ Ἰούλλιος Δάνδολος καὶ Ἀλέξ. Δουμάς. Ἴδου τι οἱ ρηθέντες συγγραφεῖς ἐδημοσίευσαν ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου.

Ἡ ἱστορικὴ ὀλίγως παρέχει ἡμῖν πληροφορίας περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν μύθων τῶν Ἀλπεων· τοιαύτας ὅμως, καὶ μάλιστα πολυαριθμοῦς, ἀντλοῦμεν παρὰ τῆς φυσικῆς καταστάσεως τῆς χώρας. Οἱ μῦθοι οὗτοι ἄλλοτε ἔλαβον τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῶν παραδόξων ἰδιοτήτων ζώων τινῶν, καὶ ἄλλοτε ἀπὸ τῶν περὶ τὴν ἰδιοτήτων σωματίων. Ὁ ὀρεσίβιος

πειρᾶται νὰ ἐξηγήσῃ ὅ,τι υπερβαίνει τὴν δύναμιν τῶν γνώσεών του. Ἡ ἐξήγησις του διαδίδεται καὶ μεταβάλλεται εἰς δημώδη πεποιθήσιν. Αἱ μυστηριώδεις τῆς φύσεως δυνάμεις ἐξαίρουσι κυρίως τὴν φαντασίαν τοῦ ἀπλοικοῦ αὐτοῦ ἀνθρώπου, ὅστις, ἀγνοῶν πῶς νὰ ἐκφράσῃ ὅ,τι αἰσθάνεται ἄλλως ἢ διὰ τῆς γλώσσης τῶν εἰκόνων, δίδει ὑπαρξιν εἰς πολυπληθῆ διηγήματα καὶ παραδόσεις, ἐν αἷς πρωτεύει ἐν πνεῦμα, εἰς δαίμων, ἢ προσωποποιηθέν τι φαινόμενον.

Μυριάκις φυσικαὶ ἀξιοθαύμαστοι σκηναὶ ἐγένοντο ἀφορμὴ δεισιδαίμονος πεποιθήσεως. Ἐὰν ἐν Θεσσαλίᾳ ἢ Μεσσηνίᾳ πᾶσα μορφή μὴ κοινὴ, πᾶσα μεταβολὴ ἀπρόοπτος, ἐθεωρεῖτο ὡς ὑποκρύπτουσα θεῖόν τι, καὶ ἐδίδεν ἀφορμὴν ὡς τὴν γένεσιν μύθων παντὸς εἴδους, αἱ Ἑλβετικά· Ἀλπεῖς κατὰ μείζονα λόγον ἔδει νὰ πάθωσι τὸ αὐτὸ. Τί εἶναι ὁ Πάρνασσος, ὁ Ὀλύμπος, ὁ Ἐλικὼν, πάρεχθαι ἀλλόμενος πρὸς τὸν Γιουγκοφράου, Σηρεκχόρν, Νίσην, Ρίγκη καὶ Πιλάτον; Οἱ ρύακες τῆς Ἀρκαδίας, οὗς ἡ τῶν Μουσῶν λατρεία κατέστησε περιφήμους, καὶ αἱ πηγαὶ τῆς Κασταλίας καὶ Ἰπποκρήνης, τί εἶναι ἀπέναντι τῆς Στάουμπαχ, τῆς Σχμάντριμπαχ, τῆς πτώσεως τοῦ Ρήνου, καὶ τοῦ καταρράκτου τοῦ Ἄαρ; Ἐὰν ἐν Ἑλβετίᾳ ματαίως ζητῆ τις τοῦ Ἡφαίστου τὰ Ἐργαστᾶσια ἢ τὸ Φλεγραῖον πεδῖον (α), συναντᾷ ὅμως ἐκεῖ πάγους μεγαλοπροπέις, καὶ νιφάδας, καὶ σπήλαια ἀπέραντα. Τὸ τρομερὸν *Λαμεργκέυερ* δὲν εἶναι ἴσως ἀντάξιον τῶν μυθολογουμένων ἀρπυϊῶν; Ἡ ἄρκτος καὶ ὁ λύκος τῶν δασῶν τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος χώρας δὲν εἶναι σύμβουλα τοῦ Νεμεαίου λέοντος; Οἱ μαχηταὶ Ἐμενθελ καὶ Ἐντλιμπουχ δὲν εἶναι εἶδος Κάστορος καὶ Πολυδεύκους; Δὲν ὑπάρχουσιν ἐκεῖ ἀποδείξεις ὅτι συνέβη κατακλυσμός· ὡς ὁ τοῦ Δευκαλίωνος; Δὲν ὑπάρχει

(α) Εἰς αὐτὸ συνέβη ἡ Γιαντομαχία. Σημ. Ἀγχιτολῆς.

λοιπὸν ἔλλειψις μυθολογικῆς ὕλης· ἔλλειψεν ὅμως ἡ ἀκτίς τοῦ Προμηθεῶς, ἡ φωτοβόλος δηλονότι Ἑλληνικὴ φαντασία, ἥτις ἀπεθέου τὰ κτίσματα.

Τὰ ἀποδοθέντα εἰς τὰ Ἑλβετικά ὄρη δυνάματα, γράφει ὁ Στάπφερ, καὶ αἱ λεικὰ παραδόσεις τῶν κατοίκων τῶν δὲν περιβάλλονται ὑπὸ τῆς χარიέσεως φαντασίας, ἥτις κατέστησε περιπαλήτους καὶ τοὺς ἀσημαντότερους ἐπιβάτας τῆς Φωκίδος καὶ Ἀρκαδίας. Τὸ βαθύ θρησκευτικὸν αἰσθημα ἄφ' ἐνός, καὶ ἡ ζωηρὰ πρὸς τὸ πάτριον ἔδαφος ἀγάπη ἄφ' ἐτέρου, ἰδοὺ αἱ πηγαὶ ἐξ ὧν ἐγεννήθη εἰς τὰς ψυχὰς τῶν κατοίκων τῶν Ἀλπεων ἡ ποίησις των. Ἄλλ' ἡ ἔλλειψις τῶν μυθολογικῶν ἰδεῶν, ἐνώπιον σκηνῶν δυναμένων νὰ ἐμπνεύσωσι τοιαύτας, πιθανὸν ν' ἀποδοθῇ εἰς τὸ ὅτι ὁ πρωτογενὴς λαὸς τῆς κεντρικῆς ἀλύσου τῶν Ἀλπεων κατεστράφη κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Γερμανικῶν εἰσβολῶν, καθ' ἣν οὗτος ἐνηγκαλίσθη τὸν χριστιανισμόν, ὅστις δὲν ἦτο θρησκεία συμβιβαστικὴ μετὰ μύθους. Οὕτω φρονούσιν οἱ ἱστορικοί.

Ἐὰν ἀληθὲς εἶναι ὅτι ἕκαστον μυθολογικὸν σύστημα δέον νὰ παρουσιάσῃ πλουσίαν καὶ πλήρη σειρὰν παραδόσεων καὶ πεποιθήσεων περὶ ὑπάρξεως τῆς θεότητος καὶ τῶν πρακτικῶν αὐτῆς, ὡς καὶ τῶν πράξεων τῶν τελευταίων τούτων πρὸς διάπλασιν καὶ συντήρησιν τῶν ὄντων, ἀνάγκη νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι αἱ φυλαὶ τῶν Ἀλπεων οὐδέποτε εἶχον τοιοῦτον σύστημα. Ἐὰν ὅμως μυθολογία εἶναι ἡ διήγησις ἡρώικων κατορθωμάτων καὶ ἡ τρυφὴ πίστις εἰς τὴν ὑπαρξιν φανταστικῶν ὄντων ἀνωτέρων κατὰ τὴν φύσιν τῶν θνητῶν, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἔχουσι καὶ αἱ Ἀλπεῖς τὴν μυθολογίαν των, ἥττον μὲν ἐπιβάλλουσιν τῆς Καληθονικῆς, ἀλλ' οὐχ ἥττον ἀξίαν μελέτης.

Πρὸ παντὸς δέον νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι οἱ ἥρωες τῶν παραδόσεων τῆς Ὁβερλανδ εἰσὶν οἱ *πυγμαῖοι*, ἢ μικρὰ πνεύματα τῶν ἐρέ-

ων, καὶ τοῦτο διότι, ὡς παρατηρεῖ ὁ Μπόνστετεν, οἷος δὴποτε γίγας θὰ ἦτο μὴδὲν ἀπέναντι τοῦ ὕψους τῶν Ἀλπεων, ὁ δὲ μῦθος τῶν Τιτάνων ἀδύνατον θὰ ἦτο νὰ φυῇ ἐν Ἑλβετίᾳ.

Οἱ πυγμαῖοι εἰσὶ διάσημοι καθ' ἅπαντα τὴν ἄρκτον ἀπὸ ἀμνημονεύτων χρόνων. Θεωροῦνται γενικῶς ὡς ὄντα εὐεργετικά, ἀλλὰ δυσσαρεστούμενα ἂν τις παραφυλάσῃ αὐτὰ καὶ ὀργιζόμενα ὁσάκις τις τὰ περιγελάσῃ. Ἐν Ὁβερλανδ εἰς τοὺς πυγμαίους τούτους ἀποδίδεται πᾶν παράδοξον καὶ θαυμαστόν. Μυθολογεῖται ὅτι κατὰ τὸν χειμῶνα δυσκόλως συναντῶνται ἐν τῇ γῇ· φαίνονται δὲ πολυαριθμοὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ εὐαγγελισμοῦ καὶ τῶν Ἀγ. πάντων. Κατὰ τὸ λοιπὸν τοῦ ἔτους ζῶσιν εἰς ὑποχθονία ἀνάκτορα ἐν τοῖς σπλάχνοις τῆς γῆς, ἐνθα ἔχουσι πάντα τὰ χρειώδη καὶ πάσας τὰ διασκεδάσεις. Τρώγουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τρωτὸν καὶ γάλα αἰγάγων, ἐξ ὧν σύγκεινται τὰ ἑαυτῶν ποίμνια. Πολλάκις κλέπτουσι νεάνιδά τινα, ἀλλ' οὐχὶ ἐπὶ σκοπῷ κακῷ· τοῦτο πράττουσιν ὅπως διασκεδάσωσι βλέποντες τὴν ἀπελπισίαν τοῦ ἀπολέσαντος αὐτὴν, ἣν ἔπειτα ἀποδίδουσιν ὠραιότεραν καὶ εὐτραφεστέρην.

Τέρονται μετερχόμενοι τοὺς ποιμένους, καὶ τοῦτο τὸ πράττουσιν ὅπως εὐχρηστήσωσιν ἐκείνους, οἵτινες ἔνεκα τῆς χιόνος δὲν δύνανται νὰ φροντίσωσι καλῶς περὶ τῶν ποιμνίων των. Δὲν ὑπάρχει χόρτον ἱαματικόν, ὅπερ νὰ μὴ γινώσκωσι καὶ νὰ μὴ δωρῶνται τοῖς ποιμέσιν, ὁπόταν ἀνάγκη αὐτοῦ δὲν ἔχωσι. Πολλάκις πρόβατα καὶ βόας ἀπωλεσθέντας ἐπικναφέντες πρὸς τοὺς ἰδιοκτῆτας των. Συνεχῶς τὴν νύκτα συλλέγουσι ξύλα, καὶ κατασκευάζοντες μικρὰ δέματα, τὰ δίδουσιν εἰς τὰ παιδία. Ἐνίοτε ξηραίνουσι τὰ προϊόντα, ὅπως ἀπαλλάξωσι τοῦ κόπου τούτου τοὺς χωρικοὺς. Ἐθεάθησαν πλέον ἢ ἅπασι κομίζοντες εἰς δραστηρίους ἐργάτας ἐξόχα φαγατὰ

καὶ ἀναψυκτικὰ ποτά. Συνήθως ἀρέσκονται εἰς τὴν θέαν τῶν γεωργικῶν ἐργασιῶν, καὶ διὰ τοῦτο κάθηνται εἰς τὰ κοιλώματα τῶν βράχων ἢ ἐντὸς πυκνοφύλλων δένδρων.

Πολυάριθμος φυλὴ τοιοῦτων πυγμαίων κατῴκει ἄλλοτε τὸ σπήλαιον τοῦ Πράφηνλογ. Οἱ πυγμαῖοι οὗτοι μετέβαινον τὴν ἐσπέρην εἰς πλησιόχωρον ἔπαυλιν καὶ ἐδοήθουν τὰς χωρικὰς νεάνιδας εἰς τὸ νήθειν λιθάριον. Ὅταν ἀνεχώρουν, ἐριπτον ἀπὸ τοῦ παραθύρου ἀγαθὶδὰ νήματος, ἣν ἐξετύλισσον, καὶ ἐπ' αὐτῆς ἱππεύοντες, ἐχάνοντο εἰς τὸν ἀέρα. Ἡμέραν τινα δύο τοιοῦτοι ἐπισκέπται ἐζήτουν χωρικήν τινα, ὅπως βοηθήσῃ μίαν τῶν συζύγων τῶν πάσχουσιν ἐκ τῶν ὠδίνων τοῦ τοκετοῦ. Ἡ χωρική ἐσπευσεν εὐχαρίστως, ὅταν δὲ ἐπερῶντε τὴν ἐργασίαν της, οἱ πυγμαῖοι ἐπλήρωσαν πρὸς ἀμοιβὴν τὸ περιζώμα αὐτῆς ἀνθράκων. Ἡ χωρική δυσηρεστάθη ἐπὶ τούτῳ. Ἐπιστρέφουσα οἴκαδε, ἄφριε βραθυδὸν ἀνθράκας νὰ καταπίπτωσιν εἰς τὴν ὁδόν. Ἦθελε τοὺς ἀπορρίψει δὲ ὄλους, ἀν δὲν ἐφοβήτο τοὺς πυγμαίους, οἵτινες μακρόθεν τῆ ἐφώνουν: «Ὅσους πλείονας ἀπωλέσης, τόσοι πλείους δωρηθήσονται σοι». Ἀμα τῆ ἀφίξει της εἰς τὴν οἰκίαν, ἐρρίψε τοὺς ὑπολειπομένους ἀνθράκας ἐπὶ τραπεζῆς. Αἴφνης μεταβλήθησαν εἰς χρυσόν! Ἐσπευσε τότε πάραυτα νὰ συλλέξῃ τοὺς ὑπ' αὐτῆς ριφθέντας ἐν τῇ ὁδῷ· ἀλλ' εἰς μάτην! οὐδένα εὔρε!

Πολλὰ διηγήσεις ὡς ἡ ἀνωτέρω ὑπάρχουσιν, ἐξ ὧν καταφαίνεται ὅτι ἡ ἀγαθότης πάντοτε ὑπὸ τῶν πυγμαίων ἀνταμείβεται. Ὅταν ἐφάνιστο πυγμαῖοι κατὰ τὸ ἔαρ ὀρχούμενοι εἰς τὰς πεδιάδας ὑπὸ τὸ φῶς τῆς σελήνης, προοιωνίζετο ἔτος εὐφορον· ἐὰν ἐκούπτοντο ἐντὸς τῶν θάμνων, προοιωνίζοντο καταιγίδες καὶ πλημμυραὶ. Οἱ πυγμαῖοι ἠδύναντο νὰ ἐξαπατηθῶσιν, ἀλλ' ἐτιμώρουν τοὺς ἀπατεῶνας, μεταναστεύοντες ἐκ τῆς χώρας. Ἐὰν κκεντρεχεῖ χωρικοὶ ἐθέρμαινον διὰ πυρῶν τοὺς βράχους, ἐν οἷς οὗτοι συνήθως

ἐκάθηντο, ὅπως τοὺς ἀναγκάσωσι νὰ ἀπομακρυνθῶσιν, ἢ ἐὰν ἐπριόνιζον τοὺς κλάδους τῶν δένδρων, ἐφ' ὧν οὗτοι ἀνεκύνοντο, ὅπως καταπέσωσιν, ὠργίζοντο καὶ ἀπήρχοντο τῆς χώρας διὰ παντὸς, καταρῶμενοι τὴν μοχθηρίαν τῶν ἀνθρώπων.

Κατὰ τινα παράδοσιν ἡ ἀναιδὴς περιέργεια χωρικοῦ τινος, ὑπῆρξεν ἡ αἰτία τῆς μεταναστεύσεως αὐτῶν. Συνήθως ἐνεφρονίζοντο περιβεβλημένοι πολυπτύχον ἐπευδύτην, ἐξικνούμενον μέχρι τῆς γῆς. Διδόθη δὲ ὅτι οὐ πόδες τῶν ὠμοῖάζον τοῖς ποσὶ χηνός. Ὁ ἐλεεινὸς ἐκεῖνος χωρικός, φ' τινι οἱ πυγμαῖοι ἐκόμιζον κατ' ἔτος τὰ κεράσια ἐνδὸς δένδρου τοῦ ἐπὶ ἀπορῶγος βράχου κειμένου, εἰς ὃ δὲν ἠδύνατο αὐτὸς νὰ προσπελάσῃ, ἐσκέφθη, ἐπιπάσων διὰ κόνεως τὴν αὐλὴν τῆς οἰκίας του, νὰ ἀνακκλύψῃ τὸ σχῆμα τῶν ποδῶν τῶν πυγμαίων. Τῷ ὄντι, τὴν ἐπιούσαν εἶδεν ἵχνη ποδῶν χηνός. Πόσον ὕμω; ἐτιμωρήθη! Οἱ μὲν πυγμαῖοι κατέλιπον διὰ παντὸς τὴν χώραν, τὰ δὲ κεράσια τοῦ χωρικοῦ δὲν ὠρίμαζον πλέον.

Οἱ γηρικοὶ ποιμένες διηγούνται κατὰ τὰς μακρὰς τοῦ χειμῶνος ἐσπέρας εἰς τὰ τέλεα των, ὅτι πρὸς τιμωρίαν τῆς μοχθηρότητος τῶν ἀνθρώπων τὸ γόνιμον ἔδαφος τῶν ἄλπεων ἀντικατέστησαν βράχοι ἀπορῶγες καὶ πάγοι· τὸν χρυσοῦν ἐκεῖνον αἰῶνα παριστώσι μὲ χρώματα χαρῖσττα συνδυαζόμενα μὲ τὰ ποιμενικὰ ἦθη. Τότε δὲν ἐφύοντο δηλητηριώδη φυτὰ εἰς τὰς πεδιάδας, αἱ δὲ ἀγελάδες ἔφερον τριπλάσιον ποσὸν γάλακτος, διότι ἦσαν εὐτραφέσταται. Τὸ ἀπρόγαλα συνελέγετο ἐντὸς λέμβων, τόσῳ ἦτο ἄφθονον. Παιδίον τι πεσὸν ἐντὸς τοῦ γάλακτος, ἐπνίγη. Ἐζήτηθη ματαίως. Αἱ μέλισσαι ἐπλήρουν τὰ σπήλαια κομίζουσαι εἰς αὐτὰ κνᾶμους ἔχοντας τὸ μέγεθος θύρας.

Τὸ κύριον αἶτιον τὸ ἀπωλέσαν τὴν εὐδαίμονα ἐκείνην κατάστασιν, κατὰ τινα παρά-

δοσιν, ὑπῆρξε τὸ ἔγκλημα ποιμένος, καταστέροντος μετ' ἐνόχου κακίας πολυάριθμα ποιμνία καὶ ἀγρὸς εὐφορώτατους. Ἐξ οὗτος μετὰ τινος μοχθηρῆς γυναικὸς, ἐξύβρισε δὲ καὶ περιεγάλασε τὴν μητέρα του, ἣτις ἦλθε μίξ τῶν ἡμερῶν νὰ τὸν ἐπισκευθῇ. Ἡ μήτηρ, θρηνηθεῖσα, ἐτόξευσε κατ' αὐτοῦ τὴν κατάρα της. Πάραυτα κατέπεσον οἱ περίξ βράχοι, καὶ πάγοι ἐκάλυψαν τὰς Ἄλπεις.

Ἴδου περιέργος τῆς Ὁβερλανδ παράδουσι. Ὑπάρχει πηγὴ περιφροσύνης ἐν Ἐγκολεν. Οἱ ποιμένες θεβαιούσιν ὅτι αὕτη ἄρχεται κατὰ τὸ ἔαρ φέουσα ὅταν τὰ ποιμνία ὀδηγῶνται εἰς τὴν βοσκὴν, ζηραίνεται δὲ κατὰ τὸ φθινόπωρον. Τὴν νύκτα ἐπίσης στεριεύει καὶ φέει μόνον τὴν ἡμέραν, ὅτε ἀκινδύνως δύνανται τὰ πρόβατα νὰ μετακινῶσιν εἰς αὐτὴν ὅπως ποτισθῶσι. Τοῦτο δὲν προέσχεται ἀποκλειστικῶς ἐξ ἀβοηροσύνης τῆς Νύμφης τῆς πηγῆς, ἀλλὰ καὶ ἐκ φυσικῆς αἰτίας. Ἡ πηγὴ ἀποδίδει ὕδωρ τὸ θέρος καὶ τὴν ἡμέραν, διότι τότε ὁ ἥλιος ἀναλύει τοὺς πάγους της.

Καὶ τοιαύτη μὲν ἡ ἀθῶα μυθολογία τῶν Ἄλπεων. Νῦν θὰ ἐκθέσωμεν μίαν ἐκ τῶν ἱστοριῶν ἐκείνων, αἵτινες πιστεύονται ἐν Ὁβερλανδ, ἀλλ' ἣτις ὑποκρύπτει προνοητικὴν εἰδοποίησιν διὰ τοὺς κυνηγούς, συμβουλεύουσα αὐτοὺς νὰ μὴ καταδιώκωσι μετὰ πολλοῦ ζήλου τὰς αἰγάγρους, ἵνα μὴ καταστραφῇ τὸ γένος τῶν ἀθῶων τούτων κατοίκων τῶν ὀρέων. Ἴδου πῶς ὁ Δουμιᾶ διηγείται αὐτήν.

Ἀπέναντι καὶ ἐγγὺς τῶν ἐρειπίων τοῦ φρουρίου τῆς Ρόθενφλουχ, ὑπάρχει σύμμετρος κολοσσός. Εἶναι ὄρος ἐφ' οὗ διακρίνονται ἵχνη τοῦ κατακλυσμοῦ. Ἐκ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους τούτου ἐρρίφθη ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ βράχου κυνηγὸς αἰγάγρων, οὗ τὴν ἱστορίαν μοὶ διηγήθη ὁ ὀδηγός μου μεθ' ὕψους φερδίδουτος ἀμφιβολίαν συγχρόνως καὶ πίστιν.

Ὁ κυνηγὸς οὗτος ἦτο πτωχὸς ὀρεινός, ὅστις μετήρχετο τὸ ἐπάγγελμα τοῦ θηρευτοῦ ἐξ ἀνάγκης. Ἡ ἱκανότης του ἦτο τοῖς πᾶσι γνωστὴ. Ἡμέραν τινα, κατεδίωκεν αἰγάγρον ἔγγυον, ἣτις, μὴ δυναμένη νὰ πηδήσῃ χαράδραν, ἦν ἐν πάσῃ ἄλλῃ ἐποχῇ θὰ ἐπὶ δα εὐχερέστατα, ἐρρίφθη εἰς τὸ βάραθρον, ἐκβάλλουσα γοεράς φωνάς. Ἡ ἀγωνία της δὲν συνεκίνησε τὸν κυνηγόν, ὅστις ἔθεσε βέλος εἰς τὸ τόξον του καὶ ἠτοιμάζετο νὰ τὴν φονεύσῃ, ὅταν εἶδεν αἴφνης γέροντα καθήμενον καὶ τὴν αἰγάγρον λείχουσαν τὴν χεῖρά του. Ὁ γέρον ἦτο τὸ πνεῦμα τοῦ βράχου. Ὁ κυνηγὸς κατεβίβασε πάραυτα τὸ τόξον του, ὃ ὁ γέρον τῷ εἶπεν:

— Ὁ ἀνθρώποι τῆς κριλάδος, οἱ ὁ Θεὸς παρεχώρησε πάντα τὰ δῶρα τῶν πεδιάδων, δικαί ἔρχεσθε νὰ φονεύητε τοὺς κατοίκους τῶν ὀρέων; Ἐγὼ δὲν ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς ἵνα σᾶς κλέψω τὰς βραχίνας ἐκ τῶν προαυλίων σας, οὔτε τοὺς βόας ἐκ τῶν φατῶν σας. Δακί σεῖς; ἔρχεσθε ἐνταῦθα ἵνα φονεύσητε τὰς αἰγάγρους τῶν ὀρέων μου καὶ τοὺς ἀετοὺς τῶν κορυφῶν των;

— Διότι ὁ Θεὸς μὲ ἔχει πτωχόν, ἀπῆνητησεν ὁ θηρευτῆς, καὶ διότι πεινῶ. Ἐπειδὴ ἔθεν δὲν ἔχω οὔτε ὀρνίθια, οὔτε βόας, ζητῶ τὰ ὠὰ τοῦ ἀετοῦ καὶ τὸ κρέας τῆς αἰγάγρου. Ὁ ἀετὸς καὶ ἡ αἰγάγρος εὐρίσκουσι τὴν τροφήν των εἰς τὰ ὄρη, ἐγὼ ὅμως δὲν εὐρίσκω αὐτὴν εἰς τὰς πεδιάδας.

Τότε ὁ γέρον, ἀφοῦ ἐπὶ ὀλίγον ἐσκέφθη, ἔνευσε τῷ κυνηγῷ νὰ πλησιάσῃ. Ἡμελεῖσεν τὴν αἰγάγρον, βῆκε τὸ γάλα ἐν μικρῷ ἀγγεῖῳ, ἅπερ αἴφνης μετεβλήθη εἰς τυρὸν, καὶ δούς αὐτῷ τῷ χωρικῷ:

— Ἴδου, τῷ εἶπε, νὰ φάγῃ. Ὁ πρὸς τὸ ποτὸν, οἱ μόχθοι μου σᾶς προσπορίζουσιν ὕδωρ ἐκ τοῦ ὄρους, ὅπερ κατέρχεται εἰς τὴν πεδιάδα. Τὸν τυρὸν τοῦτον πρέπει νὰ φυλάττης πάντοτε εἰς τὸν σάκκον σου ἢ τὸ ἐρ-

μάριόν σου και άρκει να μη τόν φάγης δλόκληρον. Όφείλεις όμως έφεξής να μη παρνοχλής τάς αίγάγρους μου, ούδέ τούς άετούς μου.

Ό κυνηγός ύπεσχέθη να ύπακούση· κατῆλθε δέ εις τήν κοιλάδα και έζησεν έφ' δλόκληρον έτος διά του τυροῦ εκείνου, καθόσον πάντοτε έτρωγεν έξ αυτού και πάντοτε τόν εύρισκε τήν έπιούσαν άνέπαφον.

Αί αίγαγροι, μη καταδικώμεναι πλέον, ησθάνθησαν έμπιστοσύνην πρός τούς ανθρώπους και κατήρχοντο μέχρι τής πεδιάδος, ένθα χαριέντως επήδων.

Ό θηρευτής εκάθητο έσπέραν τινά εις τόν παράθυρόν του, όταν αίγαγρός τις έπλησίασε τόσῳ πολῦ εις τήν οικίαν του, ώστε εύκολον καθίστατο να τήν φονεύση χωρίς ούδέ να κινηθῆ εκ τής θέσεώς του· έλαβε λοιπόν τόν τόξον του, και λησμονήσας τήν υπόσχεσίν του έσκόπευσε μετά τής συνήθους επιτυχίας τόν ζῶον, και τόν έφόνευσεν. Έσπευσε δέ πάραυτα και μετέφερεν αυτό εις τήν οικίαν του. Έξ αυτού έμαγείρευσε έν τεμάχιον διά τόν δείπνον.

“Αμα έφαγεν αυτό, έσκέφη τόν τυρόν του, και ηθέλησε να φάγη δλίγον έξ αυτού ως επιδόρπιον. Ήνοιξε τόν έμαρίον του και βλέπει έξερχόμενον έξ αυτού παμμεγέθη γάτον μελανόν, έχοντα χείρας και πόδας ανθρώπου και τρώγοντα τόν τυρόν. Ό γάτος επήδησεν από του παραθύρου.

Ό κυνηγός δλίγον εταράχθη εκ του συμβάντος. Αί αίγαγροι κατήρχοντο πολλαί εις τήν πεδιάδα. Επί δλόκληρον έτος δέν έλαβεν ανάγκην ν' ανέλθῃ εις τόν όρος, όπως θηρεύσῃ. Βαθυηδόν όμως εξέλιπον εκ τής πεδιάδος. Ό χωρικός, λησμονήσας τήν εμφάνισιν του γέροντος, ηρξάτο και αυθις θηρεύων εις τούς βράχους.

Ήμέραν τινά εύρέθη έν τῇ αὐτῇ ακριβώς άίσει, έν ἡ πρός τριετίας κατεδίωξε τήν έγ-

κουσ αίγαγρον. Έκ του βραθύρου επήδησε νεαρά αίγαγρος, ηνεκείνος έφόνευσε, και ητις κατεπεσεν εις τόν μέρος ένθα είδεν άλλοτε τόν γέροντα. Ό κυνηγός μόλις εκίνησεν όπως λάβῃ τόν ζῶον, είδε πάλιν τόν γέροντα. Ρίγος κατέλαβεν αυτόν. Ηθέλησε να φύγῃ, αλλά δέν ηδύνατο. Ό γέρον έκάλεσεν αυτόν τρίς ονομασί. Ό κυνηγός εξέδραλε κραυγήν γοεράν, άντηχήσασαν εις τά πέριξ, και έρρίφθη εις τόν βράχρον!

Η ΕΡΓΑΣΙΑ Ο ΕΡΓΑΤΗΣ ΚΑΙ Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ

ΛΟΓΟΣ

έκφωνηθείς παρ' ημών κατά τήν ιγ' συνεδρίασιν
τῆς Ἑλληνικῆς Ἑργατικῆς Ἑταιρίας.

Πολλοί άγνοοῦσι τί έστιν εργάτης και τί εργασία. Πολλοί, και τόν λέγω μετά λύπης, υπολαμβάνουσι τόν εργάτην ως δν χυδαίον, άχρηστον, μηδαμινόν. Και τοιοῦτοι εισιν ιδίως πολυτάλαντοί τινες. Αφου δέ ο εργάτης θεωρεΐται παρ' αυτών ως μηδέν, έπεται ότι και η εργασία θεωρεΐται επίσης παρ' αυτών ως τι άνωφελές και άξιοκαταφρόνητον. Διά τουτο άκούετε πολλαίς ανθρώπους, εκ τύχης η άλλης αίτίας πλουτήσαντας, να λέγωσιν εις τόν εργάτην· «Τί έχασες; τά κεφαλαία σου; δλίγον κόπον έκαμες και έχεις άπαιτήσεις;» Τοιαύτη είναι η γλώσσα, και τοιαύται αι ιδέαι των ύψηλά μεν καθημένων, χυδαίως όμως σκεπτομένων και άμαθέστατα άποφαινομένων.

Αλλά τί είναι ο εργάτης;

Ό Θεός έπλασε τόν κόσμον εις έξι ήμέρας, τήν δε έβδομήν κατέπαυσε. Ίδου ο εργάτης. Πρώτος εργάτης υπήρξεν ο Θεός. Ό Θεός είναι ο άρχιεργάτης, ο αρχηγός, η κεφαλή πάντων του κόσμου των εργατών. Ας εί-

πωσιν ημίν και οι ρηθέντες πολυτάλαντοι τίς είναι ο αρχηγός των. Ό Θεός δέν ηρκέσθη μόνον εργασθείς αλλά και νομοθετήσας τήν εργασία. Α' Εν ιδρωτι του προσώπου σου φαγή τόν άρτον σου ειπεν. Ας ειπωσιν ημίν και οι πολυτάλαντοι τί ειπεν ο Θεός και δι' αυτούς. Εκτός αν μάς επιδείξωσι τόν του Ίησοῦ· ότι δηλ. εύκολότερον είναι να διέλθῃ κάμηλος εκ τής τρυμαλιζς ραφίδος, η πλούσιος να ιδή τήν βασιλείαν των ούρανών.

Και μη νομίσητε, κύριοι, ότι ειμαι κατά των πλουσιών οὔτω λαλῶν. Όχι· ο πλούτος είναι τόσῳ ωραϊον πράγμα, ώστε σας όρκίζομαι ότι έπόθουν να ειμαι πλούσιος... Έπειτα, μεταξύ των πλουσιών μας υπάρχουσιν άνθρωποι άξιοι σεβασμοῦ, αγάπης και υπολήψεως, διότι έχουσι καρδίαν, εισί φιάνθρωποι, τινές αυτών έθυσίασαν και θυσιάζουσι καθ' εκάστην υπέρ του γενικοῦ καλοῦ, υπέρ των αναγκών τής πατρίδος, υπέρ σχολείων, νοσοκομείων, κτλ. Διά τινος των πλουσιών μας δυνάμεθα αξιόλογα να επαιρέμεθα, ηθελον δε σας αναφέρει ονόματα, αν δέν έφοβούμην μη εκληθῶ ως θέλων να κολακεύσω.

Δέν ειμαι λοιπόν κατά του πλούτου, αλλά κατ' εκείνων, οίτινες έχουσι χρήματα, δλίγα η πολλα, και περιφρονοῦσι τούς εργάτας, διότι ταῦτα οὔτοι δέν έχουσιν, άγνοοῦντες ότι ο εργάτης είναι και αυτός κεφαλαίουχος, η δ' εργασία του κεφάλαιον.

Και τῷ ὄντι· τί είναι η εργασία; Υποθέσωμεν ότι εργάτης τις κερδίζει εκ του κόπου του 3 φράγκα καθ' εκάστην και ότι έτερος κερδίζει 10 φρ. Ό μὲν πρώτος διά να κερδίσῃ εκ τόκων τά 3 φράγκα του χωρίς να εργασθῇ, έχει ανάγκην κεφαλαίου 9000 φρ. περίπου, ο δε δεύτερος, να κερδίσῃ επίσης εκ τόκου νομίμου τά 10 φράγκα του καθ' εκάστην, έχει ανάγκην κεφαλαίου

30,000 φράγκων. Άρα ο εργάτης είναι πλούσιος, η δε εργασία του κεφάλαιον, πλούτος· και πλούτος πολῦ ανώτερος του χρηματικοῦ πλούτου, διατι εκείνος μεν εις τά χρεώγραφα δύναται να πετάξῃ έντός δευτερολέπτου, οὔτος δε μένει πάντοτε ασφαλής και στερεώτατος, έφ' ὅσον ο εργάτης ζῆ και υγειαινει.

Αλλά και υπὸ άλλην έποψιν ο εργάτης είναι πολῦτιμος. Ό χρηματικός πλούτος είναι μηδέν, αληθῶς μηδέν, άνευ του εργατου. Τίνα χρῆσιν θά ποιήσῃται τις του πλούτου του του χρηματικοῦ, αν υποτεθῆ ότι εργαται δέν υπάρχουσιν έν τῷ κόσμῳ τούτῳ; Δύναναται ο έμπορευόμενος να έμπορευθῆ; Θέλει υπαλλήλους διά τόν γραφεϊόν του, διά τήν αποθήκην του, διά τόν τελωνεϊον. Θέλει ναύτας διά τά άτμόπλοια άτινα θά φορτώσωσι τόν έμπορευμά του, άμαξηλάτας και λεμβούχους, όπως εκφορτώσωσι και φέρωσιν αυτό εις τάς αποθήκας του. Ό πλούσιος θέλει ράπτas διά να κατασκευάσωσι τόν ένδυμά του, υποδηματοποιούς, να μη αναγκασθῇ και περιέρχῃται αποστολικῶς τάς οδοῦς έν ώρα βροχῆς και υγρασίας, άρτοποιούς διά να τόν θρέψωσι, και τόσους άλλους, πάντας εργάτας. Αφαιρέσατε τήν εργασία και τόν εργάτην, και ο κόσμος επανέρχεται αυθις εις τόν χάος.

Αλλ' αν εκλείψῃ των πολυταλάντων ο πλούτος θά συμβῆ τόν αυτό; Όχι! διότι οι πρώτοι άνθρωποι ηγνούσαν τά εικοσάφραγκα και τάς λίρας, και όμως έζων, και μάλιστα έν άκρῃ ευδαιμονία. Ό κόσμος υπήρξεν άνευ εικοσαφράγκων, άλλ' οὔδέποτε άνευ εργατών. Ό Αδάμ δέν έχουσι άσθη ποτέ χρήματα, έχρηάσθη ένδύματα και τά ένδύματα δέν γίνονται άνευ εργασίας και άνευ εργατου.

Και όμως ο εργάτης περιφρονεΐται ως ανωτέρῳ έλέχθη. Ό εργάτης θεωρεΐται ως άποδιοπομπαϊος τράγος. Οὔδεις φροντίζει δι' αυτόν· οὔδεις σκέπτεται τί θά γίνῃ αὐτῷ.

τέ και ἡ οἰκογένειά του ἂν ἀσθενήσῃ. Οὐδεὶς! Τὸν ἐργάτην αὐτὸν τὸν πολύτιμον τὸν ἀφίνουσι πάντες εἰς τὴν τύχην του.

Ἰδοὺ διατὶ συνέστη ἡ ἡμετέρα Ἑταιρία. Σκοπὸς τῆς Ἑταιρίας ἡμῶν εἶναι ἡ ἀνακούφισις καὶ ἡ περίθαλψις τοῦ ἐργάτου, κυρίως διὰ τῶν ἰδίων του μέσων.

Τὸ σωματεῖον ἡμῶν εἶναι λοιπὸν σωματεῖον σπουδαιότατον καὶ πάροχον ἐλπίδων. Διὰ τοῦτο πρέπει πάντες νὰ ἀγαπῶμεν αὐτὸ καὶ νὰ πειρώμεθα πικρῶς σθένει νὰ τὸ προάγῃμεν.

Κατ' ἀρχὰς ἡ ἑταιρία μας περιορίσθη εἰς τὰ κυριώτερα. Εἰς τὴν νοσηλείαν τῶν μελῶν τῆς ἐν ὥρᾳ ἀσθενείας, εἰς τὴν ταφὴν αὐτῶν δαπάναις τῆς ἐν περιπτώσει ἀνερείας, καὶ εἰς ἄλλα σχετικὰ. Ἀλλὰ προϊόντος τοῦ χρόνου, πολλὰ καὶ ποικίλα δύναται αὕτη νὰ πράξῃ ὑπὲρ τῆς εὐμερείας καὶ προόδου τῆς ἐργατικῆς τάξεως. Ἐργατικὴν δὲ τᾶξιν δὲν ἀποκαλῶ μόνον τοῦς τεχνίτας, ἀλλὰ πάντας ὅσοι διὰ τοῦ ἰδρωτοῦ αὐτῶν πορίζονται τὸν ἄροτον των. Καὶ ἐγὼ ἐργάτης εἰμὶ καὶ ὁ πρόεδρος μας ἐργάτης εἶναι. Πάντες ἐσμέν ἐργάται. Ἐργάτης μόνον δὲν εἶναι ὁ δκνηρὸς καὶ ὁ διὰ τῶν χρηματικῶν κερφαίων του ἐν ἀπραξίᾳ ζῶν. Ἀνάγκη λοιπὸν ὅλοι ἡμεῖς νὰ ἐργασθῶμεν εὐκρινῶς καὶ μετὰ ζέσεως ὑπὲρ τῆς Ἑταιρίας μας. Θὰ ἔλθῃ δὲ ἐποχὴ, καθ' ἣν καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ θὰ θαυμάζωμεν πῶς προήχθημεν τόσῳ ραδίως. Ἀλλ' ὅπως ἡ εὐλογημένη αὕτη ἐποχὴ φθάσῃ, ἀνάγκη νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν, ὅτι πρῶτον μὲν πρέπει πάντες νὰ θεωρῶμεν ἀλλήλους ὡς ἀδελφοὺς· πρέπει ἀγάπην, ἀμοιρίαν καὶ εὐκρινεῖαν νὰ βρασιλεύῃ ἐν μέσῳ ἡμῶν. Πρέπει νὰ μὴ ἐμφυλοχωρήσῃ ἐν τῇ Ἑταιρίᾳ μας ἡ ζήλεια, ὁ φθόνος, ἡ ραδιουργία, ἡ μικροφιλοδοξία, τὰ πάθη. Διότι μὲ τοιαῦτα συστατικὰ οὐδέποτε Ἑταιρίαι προάγονται. Δεύτερον πρέπει νὰ συχναίωμεν πρακτικῶς πάντες εἰς τὰς συνεδριάσεις τοῦ

σώματος, ἐφ' ὅσον τοῦτο καθίσταται ἐφικτόν· Οἱ μὴ προσερχόμενοι ἀδικοῦσιν ἑαυτοὺς καὶ τὴν Ἑταιρίαν. Πολλάκις χίλιοι ἄνθρωποι συσχεπτόμενοι, δὲν δύναται νὰ συλλάβωσιν ἰδέαν, ἣτις θὰ ἐπήρχετο εἰς ἐν πρόσωπον. Ἐὰν δὲ τὸ πρόσωπον αὐτὸ ἀπουσιάζῃ, ἰδοὺ ὅτι ἡ ἰδέα ἀπώλετο.

Τρίτον πρέπει πάντες ἀνεξαιρέτως νὰ ἐνδιαφερόμεθα ὑπὲρ τοῦ σώματος, ὅσον ἐνδιαφερόμεθα καὶ ὑπὲρ τῶν ἰδίων μας συμφερόντων. Διότι ἡ προαγωγή τοῦ σωματείου μας εἶναι καὶ ἡ ἡμετέρα προαγωγή. Δὲν πρέπει νὰ θέτωμεν ἐν ὑστέρᾳ μοῖρα τὴν Ἑταιρίαν, οὐδὲ νὰ καταλαμβανώμεθα ὑπὸ ἀνίας, ἀλλὰ νὰ ὦμεν πάντοτε ἔτοιμοι, ὅπως ἕκαστος κατὰ τὴν ἐνοῦσάν αὐτῷ δύναται ἐξυπηρετήσῃ αὐτήν.

Λάβετε ὑπ' ὄψιν ὅτι πρὸ 7 μηνῶν Ἐργατικὴ Ἑλληνικὴ Ἑταιρία δὲν ὑπῆρχε, καὶ ὅτι ἐκ τοῦ μηδενὸς ἐφέρομεν αὐτὴν εἰς ὃ σημεῖον εὐρίσκεται σήμερον. Ἐὰν πράξωμεν ὡς ἀνωτέρω ἐξέθηκα ἐν τῷ μέλλοντι, μὴ ἀμφιβάλλετε ὅτι ἡμεῖς αὐτοὶ θὰ μακκοῖσωμεν ἑαυτοὺς ἐπὶ τοῖς κόποις οὓς κατεδάλλομεν.

ΠΟΙΚΙΛΑ.

Ἐξὺ πνεῦμα. — Οἱ βιογράφοι τοῦ λέοντος Βαπτιστοῦ διηγοῦνται πολλὰ περὶ αὐτοῦ, ἐξ ὧν καταφαίνεται τὸ ὄξυ του πνεύμα. Ἰδιὸν τινα. Ἐἷνος τις ἠρώτησεν αὐτὸν πῶς γίνεται νὰ μεταβῇ ὅπως εὐρὴ τὸ δίκχιόν του.

— Ἄγνοῦ, ἀπήντησεν ὁ Βαπτιστῆς.

— Πῶς, τῷ εἶπε φίλος του, δὲν γνωρίζεις ποῦ εἶναι τὰ δικαστήρια;

— Γνωρίζω, ἀπήντησεν αὐτός, ἀλλ' ἐλησμόνησα ὅτι ἐκεῖ εὐρίσκει τις δίκχιον.

Βλέπων ἡμέραν τινα κύριον λέγοντα ἀνοησίας,

— Αὐτὸς θὰ ζήτη τὰ ἔτη τοῦ Νέστορος, εἶπε.

— Διατὶ; ἠρώτησαν αὐτὸν οἱ παριστάμενοι.

— Διότι εἶναι 40 ἔτων καὶ ἀκόμη εἶναι πρὶς.

Ἰδὼν ποτε κύριον κατασκευάζοντα οἰκίαν νὰ μὲ πλείστην ὄσπιν μεγαλοπρέπειν,

— ὦ! ἐφώνησεν ὁ Βαπτιστῆς, βλέπω πολὺ φούσκωμα, πολὺν ἀέρα, καὶ φοβοῦμαι μήπως αὐτὸς κρημίσῃ τὴν οἰκίαν καὶ συμπαρασύρει καὶ τὸν οἰκοδεσπότην.

Ἐνώμαί· Θαλοῦ. — Ἐρωτήθη ποτὲ ὁ Θαλῆς, ὅστις ὡς γνωστὸν ἦν εἰς τῶν ἑπτὰ σοφῶν τῆς Ἑλλάδος (α) τί ἦτο ὁ Θεός.

— Ἡ ἀρχαιοτέρα ἀρχαιότης πάσης ἀρχαιότητος, ἀπήντησε, διότι οὔτε οἱ παλαιοὶ εἶδον τὴν ἀρχὴν του, οὔτε οἱ μετεγενέστεροι θὰ ἴδωσι τὸ τέλος του.

Ἐρωτηθεὶς τί ἦτο τὸ ὀρισιότερον πρᾶγμα, ὅπερ ἠδύνατό τις νὰ ἴδῃ, ἀπήντησεν,

— Ὁ κόσμος, διότι πάντα ἡ τέχνη τῆς ζωγραφικῆς δὲν δύναται νὰ ἀπομιμηθῇ τὴν φύσιν.

Ἐρωτηθεὶς τί εἶναι τὸ μέγιστον, ἀπήντησε,

— Τὸ κενόν, διότι ὅπως τις νοήσῃ τὸ σύμπαν, δεῖν νὰ ἦ μεγαλύτερος αὐτοῦ.

Ἐρωτηθεὶς τίς ἐγένεσκε πλείονα,

— Ὁ χρόνος, ἀπήντησεν, ὅστις κατασκευάζει νέα πρᾶγματα καὶ ἀνανεοῖ τὰ παλαιά.

Ἐρωτηθεὶς τί ἐστὶν ἐλαφρότερον,

— Τὸ νοεῖν, ἀπεκρίθη, διότι ὅπως νοῶμεν δὲν ἔχομεν ἀνάγκην νὰ τρέχωμεν εἰς τὰ ἔρη, οὐδὲ νὰ διερχώμεθα θαλάσσας.

Ἐρωτηθεὶς τί ἐστὶν ἰσχυρότερον,

— Ὁ ἄνθρωπος, εἶπε, διότι ἐν ἀνάγκῃ ἐκ δειλοῦ γίνεται γενναῖος, ἐκ χυδαίου μεμορφωμένος.

Ἐρωτηθεὶς τί δυσκολώτερον ἠδύνατό τις νὰ ἐννοήσῃ,

— Τὸν ἑαυτὸν του, ἀπήντησε, διότι ἂν οἱ

(α) Περὶ τῶν ἑπτὰ σοφῶν τῆς Ἑλλάδος, ἴδε ἡ Ἀνατολῆς· Τόμον Β'. σελ. 48.

ἄνθρωποι ἐγένωσκον ἑαυτοὺς, δὲν θὰ ὑπῆρχε καμία ἀντίφασις ἐν τῷ κόσμῳ.

Ἐρωτηθεὶς τί εἶναι γλυκύτερον, ν' ἀποκτίσῃ τις,

— Ὅ,τι ποθεῖ, εἶπε, καθόσον ὁ ἄνθρωπος εὐχαριστεῖται μεγάλως διὰ τοὺς μόχθους οὓς κατέβηκε πρὸς ἀπόκτησιν αὐτοῦ.

Ἐρωτηθεὶς τί πρέπει τις νὰ κάμῃ ὅπως ζῆσῃ δικαίως,

— Νὰ λαμβάνῃ ἐπὶ λογαριασμῷ του τὰς συμβουλὰς ἃς δίδει εἰς ἄλλους, εἶπε, διότι ἅπαν τὸ λάθος τῶν θνητῶν συνίσταται εἰς τοῦτο, ὅτι ἔχουσι περισσὰς συμβουλὰς δι' ἄλλους καὶ στεροῦνται τοιοῦτων δι' ἑαυτοὺς.

Ἐρωτηθεὶς, τί κακὸν κατέχει ὁ φιλάργυρος, ἀπήντησε,

— Τὸ ὅτι τὰ χρήματά του δὲν δύναται νὰ φυλάξῃ ὅπως ἐπόθει, ἐνῶ οἱ ἄνθρωποι κατηγοροῦσιν αὐτὸν διότι δὲν τὰ ἐξοδεύει.

Ἐρωτηθεὶς πῶς πρέπει νὰ εἶναι ὁ ἄλλους κυβερνῶν, εἶπε,

— Τοιοῦτος, ὥστε νὰ δύναται νὰ κυβερνᾷ πρῶτον ἑαυτὸν, διότι δὲν δύναται νὰ εἶναι εὐθεία ἡ σκιά, ἣτις προέρχεται ἐκ σώματος μὴ εὐθείου.

Ἡ ἀλήθεια. — Ὁ πάππας Πίος Β'. ἀνὴρ σοφώτατος, ἠσθένησε βαρῶς. Ἐκάλεσε δὲ τοὺς ἰατροὺς τῆς αὐλῆς, οἵτινες τῷ εἶπον ὅτι οὐδένα διέτερχε κίνδυνον ἡ ζωὴ του.

— ὦ! ἐφώνησε τότε ὁ πάππας, πόσον δυστυχεῖς ἐσμέν οἱ μεγάλοι! Οὐδὲ κατὰ τὴν ὥραν τοῦ θανάτου μας δὲν μᾶς λέγουσι τὴν ἀλήθειαν!

Καὶ μετὰ δύο ὥρας ἐξέπνευσε. (1864).

Μανδαρίνος με ροῦν. — Αὐτοκράτωρ τις τῆς Κίνας εἶχεν ἀφοσιωθῆ εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ἀλχημείας· ἀγύρτης δὲ τις ἔφερε πρὸς αὐτὸν μίγμα, ὅπερ κατὰ τὸ λέγειν του, ἂν ἔπινε, θὰ ἐγένετο ἀθάνατος. Μανδαρίνος δὲ τις παρευρισκόμενος, προϊπαθῆσας νὰ πείσῃ τὸν αὐτοκράτορα περὶ τῆς πλάνης τοῦ ἀνθρώπου, καὶ μὴ δυνηθεὶς, ἔλαβε τὸ κύπελλον καὶ ἐπιε τὸ ποτόν. Ὁ αὐτοκράτωρ ὀργισθεὶς διὰ τὴν

αυθάδειαν του διέταξε νά θανατωθῆ.

— Πάτερ, ἀπεκρίθη ὁ Μανδάρينو, ἂν τὸ ποτὸν τοῦτο δύναται νά δώσῃ ἀθανασία, δὲν δύνασθε νά μὲ θανατώσητε, ἂν ὄχι, τότε δὲν πρέπει νά μὲ θανατώσητε, διότι ἔχω δίκαιον.

Εἰς Πτώσῃν Μητέρα

ἀπολέσασαν τὸ διετὲς τέκνον της
κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα.

Δὲν εἶναι πάτῃα διὰ σέ, ἀνάστασις δὲν εἶναι!...
Δι' ἄλλους ἢ εὐφρόσυνος ἀντέλειπεν ἡμέρα,
Τῆς λύτης τὸ ποτήριον καὶ τῆς πικρίας πίνε,
Χριστιανὴν ἂν σέ καλοῦν, σέ λέγονν καὶ μητέρα.

«Χριστὸς ἀνέστη» ἐκφωνοῦν εὐφρόσυνα τὰ πλήθη!
Φίλημ' ἀγάτης ἕκαστος καὶ δίδει καὶ λαμβάνει,
Φονεύει τὴν ἀνάμνησιν τῶν συμφορῶν ἢ λήθη,
Καὶ βασιλεύει πανταχοῦ γηθόσυνός τις πλάνη!...

Σὺ μόνῃ ξένη τῆς χαρᾶς, καὶ ξένη τῆς θρησκείας,
Δὲν ἐγνοεῖς τὸν θέρυβον... ἀνάστασιν δὲν βλέπεις...
Βλέπεις τὸ χάσμα φοβερὸν μετὰ ἀπελπισίας
Τοῦ τάφου... καὶ φιλήματα δίδεις, ἀλλὰ.. δὲν δρέπεις!

Φιλεῖς νεκρὸν, ὦ τάλαινα, τὸ τέκνον σου καὶ κρῶν...
Ὁ Ἱερεὺς ἀτάραχος τὸ ὄδηγεῖ 'στὸ μνήμα...
Ἔργάζεται καὶ σήμερον τ' ἀνθρωποφάγον πύθον
Τοῦ νεκροθάπτου, τὸ μικρὸν κι' αὐτὸ προσμύρον θῦμα!

Ἄ α μ π ρ ἂ ν καλοῦσι, τάλαινα, τὴν σήμερον ἡμέραν-
λαμπράν!.. ὁποῖος σαρκασμὸς εἰς μητρικὴν καρδίαν!
Ὡς νά ἠσθάνθης πῶποτε αὐτῆς φοικωδεστέραν!...
Ὡ! ἂν λαμπρὰ καλεῖτ' αὐτὴ, φοικτὴν καλοῦσι ποίαν;

Ἄν ἦτο ἄλλη κἀν στιγμῆ... ἐνν λαμπρὰ δὲν ἦτο,
Ἦσως θὰ ἤρχετο κἀνεὶς εἰς τὸ πτωχὸν σου δῶμα,
Καὶ ἡ καρδιά σου μικρὸν θὰ ἐπαρηγορεῖτο,
Σήμερον πλήν· εἶναι λαμπρὰ! καὶ φεύγουσι τὸ πτωχὸν!

Εἶναι ἡμέρα σήμερον χαρᾶς, οὐχὶ δακρύων.
«Χριστὸς ἀνέστη» σύνθημα σήμερον πάντες ἔχουν.
Σίγα!.. μὴ πᾶραττε, γυνή, τοὺς κύκλους τῶν ὀργῶν..
Τ' ἂν θρηνηῖς; Χριστιανοὶ εἰς θρήνους δὲν προσέχουν!

Μόνος ἐγὼ συνόδευσά την θλιβεράν κηδεῖαν...
Μόνος ἐγὼ σέ ἤκουσα πικρῶς ἔδυρομένην...
Ἡ λύπη κατεβόρωσκε καὶ τὴν ἐμὴν καρδίαν...
Σὺ ἔκλαιες τὸ τέκνον σου... ἐγὼ τὴν τεθλιμένην.

ΛΥΣΙΣ

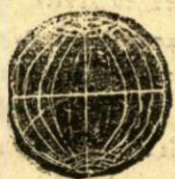
Τοῦ ἐν τῷ προηγ. φυλλαδίῳ αἰνίγματος.

Σαργός — ἀργός — ἀργός.

ΑἸΝΙΓΜΑ.

Ἄνευ ἐμοῦ δὲν γίνεται σύλλογος, ἐταιρεία·
Πολλάκις δὲ ἠσύχατα ἀγρίους καὶ θηρία·
Ἐπάνω σου εὐρίσκωμαι, ἐπὶ τοῦ σώματός σου,
Καὶ πάντοτε εἰς τοὺς ναοὺς μὲ ἀπαντᾶς ἐμπρός σου!
Τὴν κεφαλὴν ἂν ἐξαφνα μοὶ ἀντικαταστήσης,
Τετελεσται! τὰ ἔχασες ὅλα· ἂν δὲ θελήσης,
Τὴν νέαν ταύτην κεφαλὴν νά μοὶ τὴν ἀφαιρέσης,
Θὰ γίνω πρᾶγμα τι ὑγρὸν καὶ πρόσεχε μὴ πίσης.

ΓΡΙΦΟΣ

νδ

σι

Πρώην ὑπουργὸς
Γάλλος.